

РЕПУБЛИКА СРБИЈА

УПРАВА ЗА ЗАЈЕДНИЧКЕ ПОСЛОВЕ РЕПУБЛИЧКИХ ОРГАНА

**ОДЕЉЕЊЕ ЗА ИНФОРМАЦИОНО-ДОКУМЕНТАЦИОНЕ
И БИБЛИОТЕЧКЕ ПОСЛОВЕ**

**ИНФОРМАТИВНИ
БИЛТЕН**

**БРОЈ 3
2019.**

Одељење за информационо-документационе и библиотечке послове Управе за заједничке послове републичких органа већ више од тридесет година једном месечно објављује Информативни билтен, којим обавештава кориснике о обновљеном информационо-документационом и библиотечком фонду.

Обавештавамо кориснике да БАЗИ ПРАВНИХ ПРОПИСА Одељења за информационо-документационе и библиотечке послове Управе, која је дневно ажурна и притом бесплатна, могу приступити путем следеће интернет адресе:

<http://bpp.uzzpro.gov.rs>

Из наше базе која садржи преко 120.000 прописа, за свега неколико минута може се добити како важећи тако и неважећи пропис, у штампаној верзији или електронском поштом, као што се може добити и телефонским путем свака информација о статусу траженог прописа.

БИЛТЕНИ у електронском облику могу се преузети на адреси:

<http://www.uzzpro.gov.rs/biblioteka-bilteni.html>

Целокупан библиотечки фонд може се погледати на адреси:

<http://www.uzzpro.gov.rs/biblioteka-knjige.html>

Дигитална библиотека налази се на адреси:

<http://www.uzzpro.gov.rs/biblioteka-digit.html>

За коришћење целокупног фонда, као и за информације о правним прописима објављеним у службеним гласилима, корисници се могу обратити Одељењу:

1. Немањина бр. 22-26,
телефон: 3616-296, 363-1620, 363-1104, 3613-734/лок. 1620 и 1104

или електронски: **biblioteka@uzzpro.gov.rs**

Главни и одговорни уредник: Смиља Богдановић, начелник Одељења
smilja.bogdanovic@uzzpro.gov.rs

Технички уредник: Јелена Васиљевић, организатор пријема и евиденције захтева корисника

Сарадници: Гордана Јуришић, документалиста
Смиљана Павков, документалиста
Гордан Горуновић, оператер за системе базе података
Лепосава Милановић, оператер припреме података
Радмила Тубин-Михајловић, организатор пријема и евиденције захтева корисника
Дејан Станојловић, оператер за системе базе података

Лектор: Смиља Богдановић

Коректор: Јелена Васиљевић

Компјутерска обрада: Радинка Мићовић, програмер софтверских решења и Одељење за информационо-документационе и библиотечке послове

ШТАМПА: УПРАВА ЗА ЗАЈЕДНИЧКЕ ПОСЛОВЕ РЕПУБЛИЧКИХ ОРГАНА
Београд, Немањина 22-26

САДРЖАЈ

- 1.** Преглед одабраних правних прописа објављених у службеним гласилима Републике Србије, Аутономне Покрајине Војводине и Града Београда
- 2.** Списак претплата на дневне листове, службена гласила и часописе
- 3.** Преглед старих публикација
- 4.** Преглед нових књига
- 5.** Листа најчитанијих књига

1

**ПРЕГЛЕД ОДАБРАНИХ ПРАВНИХ ПРОПИСА
ОБЈАВЉЕНИХ У СЛУЖБЕНИМ ГЛАСИЛИМА
РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ, АУТОНОМНЕ ПОКРАЈИНЕ
ВОЈВОДИНЕ И ГРАДА БЕОГРАДА**

УСТАВНОПРАВНИ И ПОЛИТИЧКИ СИСТЕМ

Службени гласник Републике Србије

Закон о Централном регистру становништва, Службени гласник Републике Србије бр. 17/2019

Уредба о ближим условима за одбијање уласка странца у Републику Србију, Службени гласник Републике Србије бр. 20/2019

Одлука о отварању Конзулата Републике Србије у Хо Ши Мину, Социјалистичка Република Вијетнам, Службени гласник Републике Србије бр. 18/2019

Одлука о измени Одлуке о броју посебних саветника министара и мерилима за накнаду за њихов рад, Службени гласник Републике Србије бр. 18/2019

Правилник о изгледу обрасца и поступку издавања личне карте за странца и привремене личне карте за странца, Службени гласник Републике Србије бр. 20/2019

Правилник о допуни Правилника о цени обрасца и трошковима израде личне карте, Службени гласник Републике Србије бр. 23/2019

Редован годишњи извештај Заштитника грађана за 2018. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 20/2019

Сажетак Редовног годишњег извештаја Повереника за заштиту равноправности за 2018. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 20/2019

Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори

Закон о потврђивању Споразума између Владе Републике Србије и Владе Републике Казахстан о сарадњи у борби против криминала, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 2/2019

Закон о потврђивању Уговора између Републике Србије и Сједињених Америчких Држава о изручењу, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 2/2019

Закон о потврђивању Протокола између Владе Републике Србије и Владе Уједињених Арапских Емирата о изменама и допунама Споразума између Владе Републике Србије и Владе Уједињених Арапских Емирата о укидању виза за носиоце дипломатских и службених/специјалних пасоша, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 2/2019

Закон о потврђивању Споразума између Владе Републике Србије и Владе Грузије о укидању виза за носиоце обичних пасоша, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 2/2019

Закон о потврђивању Устава Међународне организације за цивилну заштиту, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 3/2019

Обавештење о датуму ступања на снагу Протокола између Владе Републике Србије и Влада земаља Бенелукса (Краљевине Белгије, Великог Војводства Луксембург и Краљевине Холандије) о спровођењу Споразума између Републике Србије и Европске заједнице о реадмисији лица која незаконито бораве, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 2/2019

Обавештење о датуму ступања на снагу Меморандума о разумевању између Владе Републике Србије и Владе Републике Индонезије о сарадњи у области одбране, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 3/2019

Службени лист Аутономне Покрајине Војводине

Одлука о изменама и допунама Одлуке о организацији и раду службе Скупштине Аутономне Покрајине Војводине, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 12/2019

ФИНАНСИЈЕ И ПРИВРЕДА

Службени гласник Републике Србије

Закон о изменама и допунама Закона о средствима за исхрану биља и оплемењивачима земљишта, Службени гласник Републике Србије бр. 17/2019

Закон о изменама и допунама Закона о средствима за заштиту биља, Службени гласник Републике Србије бр. 17/2019

Закон о изменама и допунама Закона о здрављу биља, Службени гласник Републике Србије бр. 17/2019

Закон о угоститељству, Службени гласник Републике Србије бр. 17/2019

Закон о туризму, Службени гласник Републике Србије бр. 17/2019

Закон о изменама и допунама Закона о безбедности саобраћаја, Службени гласник Републике Србије бр. 23/2019

Уредба о утврђивању Годишњег програма коришћења средстава Буџетског фонда за шуме Републике Србије у 2019. години, Службени гласник Републике Србије бр. 13/2019

Уредба о утврђивању Програма подршке отварању регионалних иновационих стартап центара за 2019. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 15/2019

Уредба о утврђивању Програма за промоцију и популаризацију иновација и иновационог предузетништва за 2019. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 15/2019

Уредба о утврђивању програма подршке развоју и промоцији женског иновационог предузетништва за 2019. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 15/2019

Уредба о утврђивању Општег плана за одбрану од поплава, Службени гласник Републике Србије бр. 18/2019

Уредба о утврђивању Програма извођења радова на заштити, уређењу и коришћењу пољопривредног земљишта за 2019. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 18/2019

Уредба о проглашењу Специјалног резервата природе „Ртањ”, Службени гласник Републике Србије бр. 18/2019

Уредба о изменама Уредбе о критеријумима за утврђивање природе расхода и условима и начину прибављања сагласности за закључивање одређених уговора који, због природе расхода, захтевају плаћање у више година, Службени гласник Републике Србије бр. 18/2019

Уредба о изменама Уредбе о планирању и врсти роба и услуга за које се спровode централизоване јавне набавке, Службени гласник Републике Србије бр. 18/2019

Уредба о престанку важења дела Уредбе о начину и року плаћања накнаде за примењена геолошка истраживања минералних и других геолошких ресурса и накнаде за задржавање истражног простора, Службени гласник Републике Србије бр. 20/2019

Одлука о измени Одлуке о условима и начину за смањење царинских дажбина на одређену робу, односно за изузимање одређене робе од плаћања царинских дажбина у 2019. години, Службени гласник Републике Србије бр. 13/2019

Одлука о изменама Одлуке о Контном оквиру и садржини рачуна у Контном оквиру за банке, Службени гласник Републике Србије бр. 13/2019

Одлука о измени Одлуке о прикупљању, обради и достављању података о стању и структури рачуна из Контног оквира, Службени гласник Републике Србије бр. 13/2019

Одлука о изменама Одлуке о образовању Мреже за сузбијање неправилности и превара у поступању са финансијским средствима Европске уније, Службени гласник Републике Србије бр. 15/2019

Одлука о условима и начину утврђивања и провере идентитета физичког лица коришћењем средстава електронске комуникације, Службени гласник Републике Србије бр. 15/2019

Одлука о ближим условима оглашавања финансијских услуга, Службени гласник Републике Србије бр. 15/2019

Одлука о изменама и допунама Одлуке о спровођењу одредаба Закона о платним услугама које се односе на давање дозвола и сагласности Народне банке Србије, Службени гласник Републике Србије бр. 15/2019

Одлука о изменама и допунама Одлуке о садржини регистара платних институција и институција електронског новца, као и о ближим условима и начину вођења тих регистара, Службени гласник Републике Србије бр. 15/2019

Одлука о оснивању, почетку и престанку рада царинарница, царинских испостава, одсека и царинских реферата, Службени гласник Републике Србије бр. 20/2019

Одлука о изменама и допунама Одлуке о утврђивању критеријума за избор банака које ће вршити услуге продаје и друге финансијске услуге у вези са емитовањем дугорочних државних хартија од вредности на међународном финансијском тржишту, Службени гласник Републике Србије бр. 20/2019

Одлука о допуни Одлуке о емисији дугорочних државних хартија од вредности на међународном финансијском тржишту, Службени гласник Републике Србије бр. 20/2019

Одлука о распореду и коришћењу средстава за подршку унапређења пословне инфраструктуре за 2019. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 20/2019

Одлука о изменама и допунама Одлуке о општим правилима за извршавање инстант трансфера одобрења, Службени гласник Републике Србије бр. 20/2019

Одлука о измени Одлуке о достављању Народној банци Србије података банака ради праћења девизне штедње положене код банака, Службени гласник Републике Србије бр. 21/2019

Одлука о измени Одлуке о достављању података банака о стању динарских штедних улога становништва, Службени гласник Републике Србије бр. 21/2019

Одлука о проглашењу линија у јавном интересу у ваздушном саобраћају, Службени гласник Републике Србије бр. 22/2019

Одлука о измени Одлуке о облику, садржини и начину коришћења образаца платних налога за извршење платних трансакција у динарима, Службени гласник Републике Србије бр. 22/2019

Правилник о каматним стопама за које се сматра да су у складу са принципом „ван дохвата руке” за 2019. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 13/2019

Правилник о изменама и допунама Правилника о начину и критеријумима расподеле средстава из Буџетског фонда за програм локалне самоуправе, Службени гласник Републике Србије бр. 13/2019

Правилник о условима које морају испуњавати правна лица за издавање овлашћења за организовање и спровођење обуке за полагање посебног стручног испита за израду процене ризика од катастрофа и плана заштите и спасавања, начину израде и садржају плана и програма обуке, Службени гласник Републике Србије бр. 13/2019

Правилник о изменама и допуни Правилника о стандардном класификационом оквиру и Контном плану за буџетски систем, Службени гласник Републике Србије бр. 14/2019

Правилник о изменама и допунама Правилника о условима и начину вођења рачуна за уплату јавних прихода и распоред средстава са тих рачуна, Службени гласник Републике Србије бр. 14/2019

Правилник о унутрашњем реду у железничком саобраћају, Службени гласник Републике Србије бр. 14/2019

Правилник о престанку важења Правилника о обавезама пружалаца медијских услуга током предизборне кампање, Службени гласник Републике Србије бр. 15/2019

Правилник о допуни Правилника о начину и поступку остваривања пореских ослобођења код ПДВ са правом на одбитак претходног пореза, Службени гласник Републике Србије бр. 16/2019

Правилник о изменама и допунама Правилника о условима и поступку за издавање сертификата аеродрома, Службени гласник Републике Србије бр. 16/2019

Правилник о измени Правилника о платама и другим примањима запослених у Министарству финансија – Пореска управа, Службени гласник Републике Србије бр. 18/2019

Правилник о садржини и начину вођења евиденције произвођача, обрађивача и прерађивача дувана, Службени гласник Републике Србије бр. 18/2019

Правилник о условима за стручно руковођење процесом прераде дувана, Службени гласник Републике Србије бр. 18/2019

Правилник о садржини обрасца за обрачун накнаде за коришћење дрвета и обрасца за вођење евиденције о коришћењу шумског земљишта у државној својини у нешумске намене и утврђеној накнади, Службени гласник Републике Србије бр. 18/2019

Правилник о обрасцу за обрачун накнаде за коришћење ловостајем заштићених врста дивљачи за наредну ловну годину, Службени гласник Републике Србије бр. 18/2019

Правилник о изменама и допунама Правилника о условима и поступку давања у закуп и на коришћење пољопривредног земљишта у државној својини, Службени гласник Републике Србије бр. 18/2019

Правилник о Списку класификованих супстанци, Службени гласник Републике Србије бр. 19/2019

Правилник о изменама и допунама Правилника о обрасцима пореских пријава за утврђивање пореза на доходак грађана који се плаћа по решењу, Службени гласник Републике Србије бр. 20/2019

Правилник о условима за некомерцијално кретање кућних љубимаца за које није потребно решење за увоз и транзит, као и о изгледу и садржини обрасца уверења (сертификата) за те пошиљке, Службени гласник Републике Србије бр. 20/2019

Правилник о усклађеним износима подстицајних средстава за поновну употребу, рециклажу и коришћење одређених врста отпада, Службени гласник Републике Србије бр. 20/2019

Правилник о измени Правилника о додели средстава прикупљених по основу одлагања кривичног гоњења, Службени гласник Републике Србије бр. 20/2019

Правилник о изменама и допунама Правилника о возачким дозволама, Службени гласник Републике Србије бр. 20/2019

Правилник о техничким нормативима за заштиту угоститељских објеката од пожара, Службени гласник Републике Србије бр. 20/2019

Правилник о изменама Правилника о класификацији, паковању, обележавању и оглашавању хемикалије и одређеног производа у складу са Глобално хармонизованим системом за класификацију и обележавање УН, Службени гласник Републике Србије бр. 21/2019

Правилник о изменама Правилника о начину паковања, декларисања и обележавања мирног вина, неких специјалних вина и других производа у производњи и промету, Службени гласник Републике Србије бр. 22/2019

Правилник о техничким нормативима за заштиту од пожара стамбених и пословних објеката и објеката јавне намене, Службени гласник Републике Србије бр. 22/2019

Правилник о изменама Правилника о коришћењу подстицаја за органску биљну производњу, Службени гласник Републике Србије бр. 23/2019

Правилник о изменама и допунама Правилника о условима и начину остваривања права на кредитну подршку, Службени гласник Републике Србије бр. 23/2019

Правилник о садржини и начину спровођења Годишњег програма мониторинга квалитета деривата нафте и биогорива за 2019. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 23/2019

Правилник о радовима на рехабилитацији јавног пута, Службени гласник Републике Србије бр. 23/2019

Правилник о категоризацији водних путева за пловидбу пловила за рекреацију, Службени гласник Републике Србије бр. 23/2019

Правилник о изменама и допунама Правилника о располагању непокретностима Републичког фонда за пензијско и инвалидско осигурање, Службени гласник Републике Србије бр. 23/2019

Упутство о измени Упутства за спровођење Одлуке о обавезној резерви банака код Народне банке Србије, Службени гласник Републике Србије бр. 21/2019

Упутство о изменама и допунама Упутства о достављању података банака ради праћења одређених монетарних кретања, Службени гласник Републике Србије бр. 21/2019

Наредба о забрани скупљања појединих заштићених врста дивље флоре и фауне у 2019. години, Службени гласник Републике Србије бр. 13/2019

Наредба о утврђивању Оперативног плана за одбрану од поплава за 2019. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 14/2019

Наредба о времену отворености аеродрома за одвијање јавног авио-превоза, Службени гласник Републике Србије бр. 20/2019

Решење о утврђивању обрачунског износа просечне годишње зараде за осигуранике који остварују право у јануару и фебруару 2019. године, Службени гласник Републике Србије бр. 23/2019

Решење о утврђивању обрачунског износа просечне годишње зараде за осигуранике који остварују право у марту 2019. године, Службени гласник Републике Србије бр. 23/2019

Решење о утврђивању висине накнаде погребних трошкова за кориснике пензија за април, мај и јун 2019. године, Службени гласник Републике Србије бр. 23/2019

Закључак Владе о усвајању Програма о изменама и допунама ИПАРД програма за Републику Србију за период 2014–2020. године, Службени гласник Републике Србије бр. 20/2019

Програм за унапређење позиције Републике Србије на ранг-листи Светске банке о условима пословања – Doing Business за период 2019–2020. године, Службени гласник Републике Србије бр. 20/2019

Обавезујући критеријуми за ближе утврђивање логичке нумерације канала, Службени гласник Републике Србије бр. 23/2019

Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори

Закон о потврђивању Конвенције о оснивању Европске организације за нуклеарна истраживања, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 2/2019

Закон о потврђивању Протокола о привилегијама и имунитетима Европске организације за нуклеарна истраживања, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 2/2019

Закон о потврђивању Споразума између Републике Србије и Транспортне заједнице о седишту Сталног секретаријата Транспортне заједнице, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 2/2019

Закон о потврђивању Споразума између Владе Републике Србије и Владе Мађарске о изменама и допунама Споразума између Владе Републике Србије и Владе Мађарске о граничној контроли у друмском, железничком и водном саобраћају, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 2/2019

Закон о потврђивању Споразума између Владе Републике Србије и Владе Црне Горе о међународном друмском граничном прелазу Гостун (Република Србија) – Добраково (Црна Гора), Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 2/2019

Закон о потврђивању Споразума између Владе Републике Србије и Владе Црне Горе о међународном друмском граничном прелазу Шпиљани (Република Србија) – Драченовац (Црна Гора), Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 2/2019

Закон о потврђивању Споразума између Владе Републике Србије и Владе Црне Горе о отварању заједничког граничног прелаза Границе (Република Србија) – Чемерно (Црна Гора) за међународни друмски путнички саобраћај, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 2/2019

Закон о потврђивању Споразума између Владе Републике Србије и Владе Црне Горе о регулисању режима пограничног саобраћаја, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 2/2019

Закон о потврђивању Споразума између Владе Републике Србије и Владе Црне Горе о отварању заједничког граничног прелаза Годово (Република Србија) – Вуча (Црна Гора) за међународни друмски саобраћај, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 2/2019

Закон о потврђивању Споразума између Владе Републике Србије и Владе Црне Горе о међународном железничком граничном прелазу Пријеполје (Република Србија) – Врбница – Бијело Поље (Црна Гора), Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 2/2019

Закон о потврђивању Споразума између Владе Републике Србије и Владе Црне Горе о међународном друмском граничном прелазу Јабуча (Република Србија) – Ранче (Црна Гора), Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 2/2019

Закон о потврђивању Уговора између Владе Републике Србије и Владе Државе Израел о избегавању двоструког опорезивања и спречавању пореске евазије у односу на порезе на доходак, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 2/2019

Закон о потврђивању Споразума између Владе Републике Србије и Владе Државе Израел о узајамној помоћи у царинским питањима, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 2/2019

Закон о потврђивању Споразума о ваздушном саобраћају између Владе Републике Србије и Владе Демократске Социјалистичке Републике Шри Ланке, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 2/2019

Закон о потврђивању Споразума између Владе Републике Србије и Владе Канаде о ваздушном саобраћају, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 2/2019

Закон о потврђивању Споразума о ваздушном саобраћају између Владе Републике Србије и Владе Републике Индије, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 2/2019

Закон о потврђивању Споразума о ваздушном саобраћају између Владе Републике Србије и Владе Републике Азербејџан, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 2/2019

Закон о потврђивању Финансијског уговора Развој речне транспортне инфраструктуре у Србији између Републике Србије и Европске инвестиционе банке, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 2/2019

Закон о престанку важења Закона о ратификацији Споразума између Савезног извршног већа Скупштине Социјалистичке Федеративне Републике Југославије и Владе Малезије о избегавању двоструког опорезивања у односу на порезе на доходак, са Протоколом, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 3/2019

Меморандум о разумевању између Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде Републике Србије и компаније Metito Utilities Ltd. из Уједињених

Арапских Емирата у вези са развојем и спровођењем пројеката третмана вода и отпадних вода у Републици Србији, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 3/2019

Меморандум о разумевању између Министарства трговине, туризма и телекомуникација Републике Србије и Министарства туризма Републике Бугарске о сарадњи у области туризма, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 3/2019

Меморандум о сарадњи у области технолошког развоја и дигитализације између Владе Републике Србије и Владе Републике Српске, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 3/2019

Споразум између Владе Републике Србије и Владе Руске Федерације о сарадњи у области употребе нуклеарне енергије у мирнодопске сврхе на основу потврђених и иновационих технологија, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 2/2019

Споразум о сарадњи између Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде Републике Србије и Пословне асоцијације Јапана и Југоисточне Европе, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 2/2019

Меморандум о разумевању између Министарства заштите животне средине Републике Србије и Министарства животне средине и вода Републике Бугарске о сарадњи у области заштите животне средине, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 2/2019

Меморандум о разумевању између Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде Републике Србије и Министарства пољопривреде Републике Либана о сарадњи у области пољопривреде, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 2/2019

Обавештење о датуму ступања на снагу Мултилатералног споразума земаља Југоисточне Европе о спровођењу Конвенције о процени утицаја на животну средину у прекограничном контексту, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 2/2019

Обавештење о датуму ступања на снагу Протокола о одрживом транспорту уз Оквирну конвенцију о заштити и одрживом развоју Карпата, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 2/2019

Обавештење о датуму ступања на снагу Споразума о очувању афричко-евроазијских миграторних птица водених станишта, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 2/2019

Обавештење о датуму ступања на снагу Споразума између Републике Србије и Транспортне заједнице о седишту Сталног секретаријата Транспортне заједнице, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 3/2019

Обавештење о датуму ступања на снагу Споразума између Владе Републике Србије и Владе Руске Федерације о сарадњи у области употребе нуклеарне енергије у мирнодопске сврхе на основу потврђених и иновационих технологија, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 3/2019

Обавештење о датуму ступања на снагу Споразума о очувању популација слепих мишева у Европи, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 3/2019

Службени лист Аутономне Покрајине Војводине

Покрајинска скупштинска одлука о додели буџетских средстава за унапређивање положаја националних мањина – националних заједница и развој мултикултурализма и толеранције, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 8/2019

Покрајинска скупштинска одлука о начину и критеријумима доделе буџетских средстава за националне савете националних мањина, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 8/2019

Покрајинска скупштинска одлука о задуживању за финансирање капиталних инвестиционих расхода, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 8/2019

Одлука о додели средстава Покрајинског секретаријата за финансије у 2019. години за учешће у суфинансирању пројеката који се финансирају из фондова Европске уније, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 9/2019

Правилник о условима за доделу бесповратних средстава брачним паровима на територији АП Војводине за куповину сеоских кућа са окућницом, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр.7/2019

Правилник о додели средстава за суфинансирање инвестиција у набавку опреме за заштиту од временских непогода и елемената потребних за подизање производних засада воћака, винове лозе и хмеља у 2019. години, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 7/2019

Правилник о додели подстицајних средстава путем конкурса за уклањање дивљих депонија с пољопривредног земљишта, односно привођење намени пољопривредног земљишта на територији АП Војводине у 2019. години, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 9/2019

Правилник о додели подстицајних средстава путем конкурса за опремање пољочуварске службе по програму заштите, уређења и коришћења пољопривредног земљишта на територији АП Војводине у 2019. години, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 9/2019

Правилник о додели подстицајних средстава путем конкурса за суфинансирање активности код поступака комасације на територији АП Војводине у 2019. години, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 11/2019

Правилник о измени Правилника о додели подстицајних средстава путем конкурса за суфинансирање активности код поступака комасације на територији АП Војводине у 2019. години, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 12/2019

Правилник о изменама и допунама Правилника о додели бесповратних средстава привредним субјектима за суфинансирање пројеката од значаја за развој туристичког

потенцијала АП Војводине у 2019. години – технолошко осавремењавање угоститељских објеката у циљу иновирања угоститељских процеса, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 12/2019

Правилник о изменама и допунама Правилника о додели бесповратних средстава женском предузетништву за субвенционисање трошкова набавке машине или опреме или софтвера или услуге у 2019. години, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 12/2019

Правилник о поступку доделе бесповратних подстицајних средстава за суфинансирање израде пројектно-техничке документације за изградњу инфраструктурних објеката јединица локалне самоуправе, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 13/2019

Службени лист Града Београда

Одлука о изменама и допунама Одлуке о буџету Града Београда за 2019. годину, Службени лист Града Београда бр. 9/2019

Одлука о изменама и допунама Одлуке о утврђивању обима средстава за вршење послова Града и градских општина и одређивању прихода који припадају Граду, односно градским општинама у 2019. години, Службени лист Града Београда бр. 9/2019

Одлука о репрограму и условима отписа дела доспелог дуга по основу накнаде за уређивање грађевинског земљишта, Службени лист Града Београда бр. 9/2019

Одлука о измени Одлуке о уређивању земљишта и начину и поступку обрачуна и плаћања доприноса за уређивање грађевинског земљишта у оквиру Пројекта „Београд на води”, Службени лист Града Београда бр. 9/2019

Одлука о задужењу Града Београда за финансирање капиталних инвестиционих расхода, Службени лист Града Београда бр. 9/2019

Правилник о изменама и допунама Правилника о службеним легитимацијама инспектора и пореских извршитеља запослених у Градској управи Града Београда, Службени лист Града Београда бр. 4/2019

Правилник о условима и начину спровођења поступка централизованих јавних набавки од стране Службе за централизоване јавне набавке и контролу набавки и утврђивању списка предмета централизованих јавних набавки, Службени лист Града Београда бр. 8/2019

Правилник о изменама и допунама Правилника о ближем уређивању поступка јавне набавке организационих јединица Градске управе Града Београда, Службени лист Града Београда бр. 8/2019

Решење о измени и допуни Решења о општим паркиралиштима, Службени лист Града Београда бр. 4/2019

Решење о измени и допуни Решења о општим паркиралиштима, Службени лист Града Београда бр. 5/2019

Програм коришћења средстава Буџетског фонда за заштиту животне средине Града Београда за 2019. годину, Службени лист Града Београда бр. 3/2019

РАДНИ ОДНОСИ, ЗДРАВСТВЕНА И СОЦИЈАЛНА ЗАШТИТА

Службени гласник Републике Србије

Закон о изменама и допунама Закона о безбедности хране, Службени гласник Републике Србије бр. 17/2019

Уредба о стручном усавршавању путем стажирања, Службени гласник Републике Србије бр. 15/2019

Уредба о спровођењу јавног конкурса за попуњавање радних места полицијских службеника у Министарству унутрашњих послова, Службени гласник Републике Србије бр. 18/2019

Уредба о изменама Уредбе о критеријумима за формирање цена лекова за употребу у хуманој медицини чији је режим издавања на рецепт, Службени гласник Републике Србије бр. 18/2019

Одлука о образовању Националног савета за јавно здравље, Службени гласник Републике Србије бр. 15/2019

Одлука о највишим ценама лекова за употребу у хуманој медицини чији је режим издавања на рецепт, Службени гласник Републике Србије бр. 18/2019

Правилник о утврђивању професионалних болести, Службени гласник Републике Србије бр. 14/2019

Правилник о измени Правилника о садржају и начину издавања обрасца извештаја о повреди на раду и професионалном обољењу, Службени гласник Републике Србије бр. 14/2019

Правилник о допуни Правилника о Листи лекова који се прописују и издају на терет средстава обавезног здравственог осигурања, Службени гласник Републике Србије бр. 14/2019

Правилник о допуни Правилника о номенклатури здравствених услуга на секундарном и терцијарном нивоу здравствене заштите, Службени гласник Републике Србије бр. 15/2019

Правилник о расподели средстава за финансирање установа социјалне заштите, Службени гласник Републике Србије бр. 15/2019

Правилник о расподели средстава за програме заштите и унапређења положаја лица у стању социјалне потребе, Службени гласник Републике Србије бр. 15/2019

Правилник о изменама Правилника о утврђивању цена здравствених услуга на примарном нивоу здравствене заштите, Службени гласник Републике Србије бр. 15/2019

Правилник о допуни Правилника о утврђивању цена за лабораторијске здравствене услуге на примарном, секундарном и терцијарном нивоу здравствене заштите, Службени гласник Републике Србије бр. 15/2019

Правилник о изменама Правилника о нормативима и стандардима рада и ценама здравствених услуга за превенцију, прегледе и лечење болести уста и зуба које се обезбеђују из средстава обавезног здравственог осигурања, Службени гласник Републике Србије бр. 15/2019

Правилник о изменама и допунама Правилника о медицинско-техничким помагалима која се обезбеђују из средстава обавезног здравственог осигурања, Службени гласник Републике Србије бр. 16/2019

Правилник о посебним функционалним компетенцијама за запослене у судовима, јавним тужилаштвима и Државном правобранилаштву, Службени гласник Републике Србије бр. 18/2019

Правилник о утврђивању цена за обраду крви и компонената крви намењених за трансфузију, Службени гласник Републике Србије бр. 18/2019

Правилник о изменама и допунама Правилника о обрасцима и садржају образаца за вођење здравствене документације, евиденција, извештаја, регистара и електронског медицинског досијеа, Службени гласник Републике Србије бр. 20/2019

Правилник о изменама и допунама Правилника о начину остваривања права на специјална помагала за читање и писање која се обезбеђују из средстава Републичког фонда за пензијско и инвалидско осигурање, Службени гласник Републике Србије бр. 23/2019

Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори

Закон о потврђивању Конвенције која се односи на безбедност и здравље у пољопривреди, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 2/2019

Закон о потврђивању Споразума између Владе Републике Србије и Владе Републике Индије о сарадњи у области здравља биља и биљног карантина, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 2/2019

Обавештење о датуму ступања на снагу Споразума између Републике Србије и Руске Федерације о социјалној сигурности, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 2/2019

Службени лист Аутономне Покрајине Војводине

Покрајинска уредба о измени Покрајинске уредбе о максималном броју запослених на неодређено време у систему Аутономне Покрајине Војводине за 2017. годину, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 7/2019

Одлука о поступку и критеријумима за доделу средстава Покрајинског секретаријата за социјалну политику, демографију и равноправност полова за реализацију програма

унапређења социјалне заштите у Аутономној Покрајини Војводини у 2019. години,
Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 11/2019

ОБРАЗОВАЊЕ, НАУКА, КУЛТУРА И ФИЗИЧКА КУЛТУРА

Службени гласник Републике Србије

Одлука о броју студената за упис у прву годину студијских програма мастер академских студија криминалистике, форензичког инжењерства, информатике и рачунарства и студијског програма основних струковних студија криминалистике који се финансирају из буџета Републике Србије на Криминалистичко-полицијској академији за школску 2019/2020. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 15/2019

Одлука о броју студената за упису у прву годину студијских програма мастер академских студија криминалистике, форензичког инжењерства и информатике и рачунарства који се финансирају из буџета Републике Србије на Криминалистичко-полицијској академији за школску 2019/2020. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 15/2019

Одлука о броју студената за упис у прву годину студијског програма основних академских студија који се финансирају из буџета Републике Србије на Академији за националну безбедност, Службени гласник Републике Србије бр. 15/2019

Одлука о броју студената за упис у прву годину студијског програма мастер академских студија који се финансирају из буџета Републике Србије на Академији за националну безбедност, Службени гласник Републике Србије бр. 15/2019

Одлука о утврђивању Зграде ауто-сервиса „Фијат” у Београду за споменик културе, Службени гласник Републике Србије бр. 15/2019

Одлука о укидању Музеја ваздухопловства – Београд, Службени гласник Републике Србије бр. 18/2019

Одлука о финансирању набавке уџбеника средствима буџета Републике Србије за школску 2019/2020. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 20/2019

Одлука о допунама Одлуке о образовању Консултативне групе за праћење и реализацију пројекта инклузивног предшколског образовања и васпитања, Службени гласник Републике Србије бр. 20/2019

Одлука о утврђивању Годишњег плана образовања одраслих у Републици Србији за 2019. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 21/2019

Правилник о стандардима за почетну акредитацију високошколских установа и студијских програма, Службени гласник Републике Србије бр. 13/2019

Правилник о стандардима и поступку за акредитацију високошколских установа, Службени гласник Републике Србије бр. 13/2019

Правилник о стандардима и поступку за спољашњу проверу квалитета високошколских установа, Службени гласник Републике Србије бр. 13/2019

Правилник о стандардима за самовредновање и оцењивање квалитета високошколских установа и студијских програма, Службени гласник Републике Србије бр. 13/2019

Правилник о стандардима и поступку за акредитацију студијских програма, Службени гласник Републике Србије бр. 13/2019

Правилник о ближим условима за издавање овлашћења за спровођење обуке за вршење послова приватног обезбеђења и редарске службе, Службени гласник Републике Србије бр. 15/2019

Правилник о програмима и начину обављања стручне обуке за вршење послова приватног обезбеђења и редарске службе, Службени гласник Републике Србије бр. 15/2019

Правилник о стручном усавршавању овлашћених интерних ревизора у јавном сектору, Службени гласник Републике Србије бр. 15/2019

Правилник о садржају јавних исправа које издаје високошколска установа, Службени гласник Републике Србије бр. 15/2019

Правилник о стручној обуци за лиценциране проценитеље, Службени гласник Републике Србије бр. 18/2019

Правилник о континуираном професионалном усавршавању лиценцираних проценитеља, Службени гласник Републике Србије бр. 18/2019

Правилник о стручном испиту за израду процене ризика од катастрофа и плана заштите и спасавања, Службени гласник Републике Србије бр. 20/2019

Правилник о измени Правилника о висини стипендије професионалном припаднику Војске Србије за време школовања у иностранству, Службени гласник Републике Србије бр. 20/2019

Правилник о допунама Правилника о Листи стручних, академских и научних назива, Службени гласник Републике Србије бр. 21/2019

Решења о додели новчане награде за спортске резултате, Службени гласник Републике Србије бр. 18/2019

Решења о додели новчане награде за спортске резултате, Службени гласник Републике Србије бр. 20/2019

Програм за оснаживање жена у области информационо-комуникационих технологија за период 2019–2020. године, Службени гласник Републике Србије бр. 18/2019

Службени лист Аутономне Покрајине Војводине

Покрајинска уредба о стручном усавршавању и оспособљавању службеника у покрајинским органима управе и стручним службама Покрајинске владе, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 12/2019

Одлука којом се утврђује Општи програм обуке за 2019. годину и Програм обуке руководиоца за 2019. годину, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 12/2019

Правилник о додели буџетских средстава Покрајинског секретаријата за образовање, прописе, управу и националне мањине – националне заједнице за финансирање и суфинансирање програма и пројеката у области основног и средњег образовања и васпитања у Аутономној Покрајини Војводини, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр.7/2019

Правилник о додели буџетских средстава Покрајинског секретаријата за образовање, прописе, управу и националне мањине – националне заједнице за финансирање и суфинансирање програма и пројеката у области предшколског васпитања и образовања у Аутономној Покрајини Војводини, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 9/2019

Правилник о додели буџетских средстава Покрајинског секретаријата за образовање, прописе, управу и националне мањине – националне заједнице за финансирање и суфинансирање програма и пројеката у области јачања језичких компетенција ученика основних и средњих школа у АП Војводини, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 9/2019

Службени лист Града Београда

Обавештење Завода за заштиту споменика културе Града Београда о евидентирању добра које ужива претходну заштиту: Породична кућа Миловановића у Великом Борку (општина Барајево), Службени лист Града Београда бр. 3/2019

Обавештење Завода за заштиту споменика културе Града Београда о евидентирању добра које ужива претходну заштиту: Вила министра Војина Ђуричића (општина Савски венац), Службени лист Града Београда бр. 3/2019

РАЗНО

Службени гласник Републике Србије

Индекси потрошачких цена за фебруар 2019. године, Службени гласник Републике Србије бр. 16/2019

Подаци о просечним зарадама и просечним зарадама без пореза и доприноса по запосленом, за децембар 2018 године, Службени гласник Републике Србије бр. 13/2019

Подаци о кретању просечне месечне зараде без пореза и доприноса и о кретању потрошачких цена у Републици Србији од 1. јула 2018. до 31. децембра 2018. године, Службени гласник Републике Србије бр. 13/2019

Подаци о просечној годишњој заради и просечној годишњој заради без пореза и доприноса у Републици Србији за 2018. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 13/2019

Подаци о просечној годишњој заради по запосленом у Републици Србији за 2018. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 13/2019

Податак о висини просечне месечне зараде по запосленом за четврти квартал 2018. године, Службени гласник Републике Србије бр. 15/2019

Подаци о просечним зарадама и просечним зарадама без пореза и доприноса по запосленом, за јануар 2019. године, Службени гласник Републике Србије бр. 21/2019

Износ месечне основице доприноса за обавезно здравствено осигурање лица за која се средства за уплату доприноса обезбеђују у буџету Републике Србије за 2019. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 13/2019

Службени лист Града Београда

Показатељ потрошачких цена у јануару 2019. године, Службени лист Града Београда бр. 6/2019

2

СПИСАК ПРЕТПЛАТА НА ДНЕВНЕ ЛИСТОВЕ, СЛУЖБЕНА ГЛАСИЛА И ЧАСОПИСЕ ЗА ПОТРЕБЕ БИБЛИОТЕКЕ УПРАВЕ У 2019. ГОДИНИ

ДНЕВНИ ЛИСТОВИ И ЧАСОПИСИ

1.	АЛО
2.	БЛИЦ
3.	ВЕЧЕРЊЕ НОВОСТИ
4.	ВРЕМЕ
5.	ДАНАС
6.	ИНФОРМЕР
7.	КУРИР
8.	НЕДЕЉНИК
9.	НИН
10.	ПЕЧАТ
11.	ПОЛИТИКА
12.	СРПСКИ ТЕЛЕГРАФ

СЛУЖБЕНА ГЛАСИЛА

1.	СЛУЖБЕНИ ГЛАСНИК РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ
2.	СЛУЖБЕНИ ГЛАСНИК РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ – МЕЂУНАРОДНИ УГОВОРИ
3.	СЛУЖБЕНИ ЛИСТ АП ВОЈВОДИНЕ
4.	СЛУЖБЕНИ ЛИСТ ГРАДА БЕОГРАДА

СТРУЧНИ ЧАСОПИСИ

1.	ЈЕЗИК ДАНАС
2.	ЛИПАР: часопис за књижевност, језик, уметност и културу
3.	РС PRESS
4.	ПРАВНА ПРАКСА: часопис за примену прописа

ОСТАЛЕ СЕРИЈСКЕ ПУБЛИКАЦИЈЕ

1.	БИЛТЕН ДРЖАВНОГ ПРАВОБРАНИЛАШТВА
2.	БИЛТЕН ЈАВНИХ ФИНАНСИЈА
3.	БИЛТЕН МИНИСТАРСТВА ДРЖАВНЕ УПРАВЕ И ЛОКАЛНЕ САМОУПРАВЕ
4.	БИЛТЕН РЕПУБЛИЧКОГ ЗАВОДА ЗА СТАТИСТИКУ
5.	БИЛТЕН УСТАВНОГ СУДА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ
6.	МЕСЕЧНИ СТАТИСТИЧКИ ПРЕГЛЕД
7.	САОПШТЕЊА РЕПУБЛИЧКОГ ЗАВОДА ЗА СТАТИСТИКУ

3

ПРЕГЛЕД СТАРИХ ПУБЛИКАЦИЈА

Изразећи у сусрет све израженијим захтевима корисника да пронађу одговор на специфична питања из професионалне праксе, кроз Информативни билтен континуирано ћемо упознавати своје читаоце са садржајима старих књига из богате ризнице библиотеке Управе. Наш фонд обухвата, између осталог, и вредне писане документе који, осим документационе, имају и научну и стручну вредност. Будући да су посреди књиге од историјског значаја, као и периодична издања и друге драгоцене библиотечке целине којима располажу постојећи фондови, овим путем настојали смо да проширимо лектуру свима онима који желе да се стручно усавшавају. Напомињемо да ове књиге (из којих дајемо само изводе) могу да се користе само у читаоници библиотеке Управе за заједничке послове републичких органа.

За овај број издвајамо:

- 1. В. Карић: Србија: Опис земље, народа и државе, Београд: 1887.**
- 2. Јован М. Павловић: Неимари Југославије, Београд: 1934.**

У наредним бројевима Информативног билтена наставићемо са приказима тематски и жанровски разноврсних публикација нашег богатог фонда.

ОВУ ЈЕ КЊИГУ ПОТПОМОГАО КЊИЖЕВНИ ФОНД
ИЛИЈЕ М. КОЛАРЦА

СРБИЈА

ОПИС ЗЕМЉЕ, НАРОДА И ДРЖАВЕ

ИЛЛУСТРОВАО
ПРОФ. В. КАРИЋ

ИЛЛУСТРОВАО
ПРОФ. В. ТИТЕЛБАХ

БЕОГРАД

У КРАЉЕВСКО-СРПСКОЈ ДРЖАВНОЈ ШТАМПАРИЈИ

1887

ИЛЛУСТРАТОР ЗАДРЖАВА СВА ПРАВА КАКО НА ТЕКСТ ТАКО И НА СЛИКЕ.
TOUS LES DROITS DE TRADUCTION ET DE REPRODUCTION RÉSERVÉS.

НАРОДОПИС (ЕТНОГРАФИЈА)

А. ПОРЕКЛО И РАЗМЕШТАЈ НАРОДА

КАМЕНО ДОБА, ХИСТОРИСКО ДОБА, ДАНАШЊЕ СТАНОВНИШТВО.

Србија није била без својих људских становника ни у само предисториско време, па чак ни у време, у које се за метале није знало, у тако звано : камено доба. У испитивању овога доба и прибирање грађе за познавање човека, који је тада у Србији живео, код нас су тек учињени веома скромни почеци, али кад се једном та испитивања наставе с планом и у већем размеру, трагова људскога живота из тога каменог доба, ван сваке сумње, наћи ће се у веома обилатој мери.

Човек каменогa доба а нарочито онога старијег, стано-вао је по пећинама. Пећине су најчешћа појава у кречним слојевима камените коре земљине; па како је простран-ство ових слојева у источној Србији далеко веће но и у једноме другом крају њеном, то је тамо и пећина доста, па често и веома пространих; с разлогом се дакле може узети, да је у оно предисториско доба, овај, источни део Србије, морао имати највише становника. Од ових пећина само је неколико и то овлаш испитивано, па се и пак у њима нашло белега, које сведоче, да је човек у њима живео и бавио се. У Јелашничкој и Сићевачкој пећини, у Нишкоме округу, нађене су рбине земљаногa посуђа, прављеногa слободном руком и веома незграпног. То је исто нађено и у Преконошкој пећини у Књаже-вачкоме и у Лазаревој пећини, код Злата, у Црноречкоме округу, заједно са костима пећинскогa медведа, који је у незнано доба изумро. У Лазаревој пећини, осем тога, нађене су и наглодане кости животињске, по неке и расцепљене, из којих је извађена срж, а нађено је и једно шило од јелењега рога.

Но трагова људскогa живљења и борављења у нашој земљи, у предисториско време, нема само по пећинама.

У геологискоме кабинету наше Велике Школе има малена али и пак веома поучна збирка оруђа, начињеногa човеком каменогa доба, за разне циљеве, и сакупљеногa по разним странама Србије, изван а често и веома далеко од пећина. Има га и из ранијег и из познијег времена овогa доба. Оно из ранијегa доба неотесаније је и незграп-није, оно пак из новијегa времена згодније је, углађеније и носи трагове већ некогa развијенијег укуса, који није гледао само на практичну употребу оруђа већ и на ле-поту његову. У овој збирци највише има предмета, који су служили као оружје, за напад и одбрану. У оном каменом добу, најглавније је оружје био бат, који без

мало са свим има облик данашњег, великог, гвозденог, ковачког чекића, само што је био од камена. Таквих батова нађено је неколико: један у Прањанима на обали Каменице, која утиче испод Каблара у Мораву; један у Крагујевцу, при копању темеља за димњак тополивнице; један и то од базалта, у Нишу, у кориту Нишавском, за тим бат од серпентина нађен у Раброву,¹ бат од трахита из Мрмоша окр. Крушевачког, и бат из Грљишта окр. Црноречког. Од другог пак оружја, нађено је једно сикирче од трахита у Ресави, недалеко од Миливе, за тим одломак од сикире од базалта, нађен недалеко од бање Нишке, заједно са комадом вештачки обрађеног кремена, који је или одломак од каменог ножа или врх од стреле, и један кесер нађен у Грљишту. Од оруђа за другу употребу нађена је у нишавскоме шљунку, код брда Врежине, једна тестерица од камена, и у Стојнику, окр. Београдском, један чекић или управо тучак. На послетку, од накита нађен је у Заблаћу, близу Чачка, читав ђердан од ћилибара, у коме су зрна прости груменчићи, без икаквог вештачког облика. Овај ђердан припада најпознијем каменом добу, и сведочи, да је тада већ било некога саобраћаја између наших и других, далеких крајева, а тако и размене добара; јер се ћилибар у Јевропи, у најстарија времена, вадио само на обалама Балтичкога мора и отуда разносио на све стране.

Но Србија није без споменика људских ни из доба првих почетака историских. Унке², које се овде онде виђају по отвореним и равним местима, у долинама повећих река, очувале су спомене о неком становништву, које не само не живљаше по пећинама него које, судећи

¹ Овај је бат као *corpus delicti* доспео недавно у Пожаревачки суд, пошто је окривљеноме послужио за исту цел, за коју га је начинио и човек каменог доба: на име, њиме је син убио свога оца.

² Управо *Хумка* од хум. Унке се код нас зову и могилке, могиле. Тако их зову и Руси. У Херцеговини се зову: гомиле.

по предметима у њима нађеним, беше на далеко вишем ступњу образованости. Унке те нису ни шта друго до већи или мањи хумићи од камења или земље, које је то незнано становништво подизало на гробовима својих старешина или војвода. Таких унака има овде онде по целој земљи; народи који их градише беху већ на измаку из каменог доба, јер се у гробовима под њима налази ствари не само од камена већ и од туча, а у неким и ствари из познијега времена. Таки су неки народи живели на Балканскоме полуострву и један од њих живљаше на источној страни његовој. По непрекидноме низу унака што га је тај народ за собом оставио, и који се где гушће где ређе протеже од Босфора до Ниша, види се, да су му се станишта низала све по оним пределима између Балкана и Родопа, кроз које је у историскоме добу непрестано ишао друм од Мораве Цариграду, и да је допирao чак до саме Мораве.

За унке у Србији зна се за сад само у Нишавској долини, ма да се речи: унка и могила чују и по другим крајевима.¹ Ове је унке без сумње подизао исти народ, који и оне попут Босфора. Прва и највећа находи се на нашој југоисточној граници, близу утока Царибродске реке у Нишаву. Друга се находи на јужноме подножју Сарлака, брега изнад Пирота; трећа испод Станићева Хана, између Беле Паланке и Пирота и четврта, најзападнија, пред Нишем, на десној обали Нишавској, у правцу од Нишке Бање ка Кнез селу. Ни једна од ових унака код нас није до сад раскопавана ни испитивана. По истраживањима пак чињеним по ункама око Пловдина, има вероватности мишљење, да су и њих као и остале на Балканскоме полуострву подизали Трачани, који су живели источном страном његовом. Но свакојако је значајно, да је се у нашим народним песмама сачувао доста јасан спо-

¹ Тако се, на прилику, једна малена притока Млавска зове: Могила.

мен не само о овим ункама него и о циљу рад кога су подизане, као и о неким појединостима при сахрањивању, које потпуно одговарају ономе, што се находи при раскопавању тих прастарих гробова. Тако, једна народна песма певајући смрт војводе Кајице каже :

«На гробу му оружје простреше
«Од Мадара унку начинише
«Оградише гроба Кајичина¹

У Херцеговини се унке зову «гомиле». Не зна се да ли су гробови, али по томе, што се око њих, о празницима скупља народ у скупове, и тамо ради све оно што се код нас о сабору ради, а нарочито се надмеће у јуначким играма, и по томе, што се код неких, «клетвених», гомила и заклинју, може се мислити да је све то из некога тамног сећања на њихово првобитно порекло.²

*

У историскоме времену осем Грка, на Балканскоме се полуострву помињу као староседеоци још и Трачани и Илири. Трачани се шираху земљама с обе стране Балкана, наслањајући се на истоку на Црно и на југу на Бело море. Илири пак захватаху северозападни крај полуострва и наслањаху се на Јадранско море, целом његовом дужином. Има разлога за мишљење, да су се ова народа додиривала областима својим у данашњој Србији, и ако се за сада не зна баш у којим границама. Но у трећем веку пре Христа, навалише на ову страну Јевропе Келти, па заузеше и један део Балканскога полуострва, заједно са пределом у коме се данас наша земља находи, и баш ту, на месту данашњег Београда, престонице Србиске, основаше своју престоницу и назваше је :

¹ Вук II. 489.

² Ј. Памучина, Српско Далматински магазин, 1866.

Singidunum. Али се Келти не задржаше дуго у овим крајевима; после упорних и крвавих бораба они на послетку морадоше узмаћи испред нових, силнијих освајача, испред Римљана, који, по што савладаше још и Илире, утврдише стално своју владу на овсме полуострву, и у току времена већином полатинише оно народа на њему, што беше остало после пустоши крвавих ратова.

Сеоба народа која у току времена настаде, поче потресати римско господарство на овоме крају. У другоме и трећем веку по Христу кидисаваху овамо Готи и други различни народи, све пред собом рушећи и опустошавајући; сила римска узмицаше сад испред њих онако исто, као што је пре наступала према Келтима, Трачанима и Илирима. Око почетка петог века почеше се упућивати на ову страну јаке гомиле народа Словенске родбине, а око половине седмога века видимо где долазе и Срби, из старе своје постојбине иза Карпата, и да се после краткога тумарања по Балканскоме полуострву, на послетку стално настањују у земљама, у којима и дан дањи живе. У те земље долази и Србија. У својој новој постојбини Срби затекоше латинско ирвинциско становништво и полатињене остатке староседелаца, Илира и Трака, који беху сточари и живљаху по планинама и у опште брдовитијим местима. Ове сточаре, чобане, Срби зваху Власима. Трагови некадањег живљења њиховог находе се и данас по свој Србији, било у скаскама које у народу иду од уста до уста, било у именима села, река, планина па и читавих предела. Од имена Влаха доводи своје име око 25 самих села у Србији. Сад настаде између Срба и ових Влаха тиха борба, борба претапања, у којој свежа и млада крв српска одржа победу. Та је борба трајала неколико векова. По споменицима који су нам остали види се, да је још доста Влаха међу Србима било чак и у време Душаново. Изгледа као да је се про-

цес претапања у Србији готово са свим извршио тек за време Турске владавине. При овоме не треба гледати на данашње Влашко становништво у североисточној Србији, јер је оно тамо у тако великој маси тек од новијега времена.

Последња најезда освајачка наиђе на Српску Земљу од прилике пре пет стотина година. Њу учинише Турци, народ мухамедански монголскога соја, блиски рођак Мацарима. Након крваве борбе од готово читавога једног века, што протече за овом најездом, Турци притискоше сву Српску Земљу па и крај, који захвата данашња Србија (1459 г.). Но жива и јака природа српска сад тек разви највећу отпорну снагу. После најсуровије владе Турске од 350 година, Срби у Србији не беху изгубили баш ни шта од своје народности; они је беху сачували у највећој чистоти својој, па ни саму веру не беху променули. Тако је само и могло бити, да онда и онога тренутка, кад се Србија ослободи од ропства Турскога, и Турци беху протерани из земље, готово ни чега Турског у њој не остаде. *И у оној тихој, народносној борби, Срби одржаше мегдан над Турцима.*

*

Можда нема ни једне државе на свету, у којој би све становништво било једне и исте народности, само што има неких, у којима је број разних народности мањи и неких у којима је већи; за тим, једних у којима су све те разне народности заступљене више или мање великом бројном јачином и других, у којима је једна, главна народност далеко најача и у којима остале чине, више мање, незнатну количину. У ове друге земље може се с правом рачунати и Србија. У њој далеко највећи део становништва чине Срби, а на име 90·26%.

Ми смо мало час на једноме месту поменули, када су се и од куда Срби доселили у данашње своје земље. Овде ћемо се задржати само при имену њиховом и поменути им осталу родбину.

Име Србин заилази у врло далеку давнину. Оно се некада није ограничавало само на данашње Србе, већ је обухватало све, и данас са њима тесно сродне народе, а поименце: Словенце, Бугаре, Русе, Пољаке, Словаке, Чехе и Лужичке Србе. У оној далекој давнини, када сви ови народи беху само племена српска, једно међу њима зваше се Словенима. У току времена и догађаја, ово се племе незнано како истаче испред осталих, и потисну им не само заједничко, српско име, него га још и својим замену. Та се племена, доцније, истина развише у засебне, јасније или слабије међу собом одвојене народе, али се и данас још, сва скупа, зову Словенима. Срби су дакле грана велике Словенске родбине. Они чине без мало тринаести део свих Словена, који већ прелазе преко 95.000.000. Срби пак у Србији чине нешто више од једне четвртине свих Срба, којих данас има преко 7.300.000.

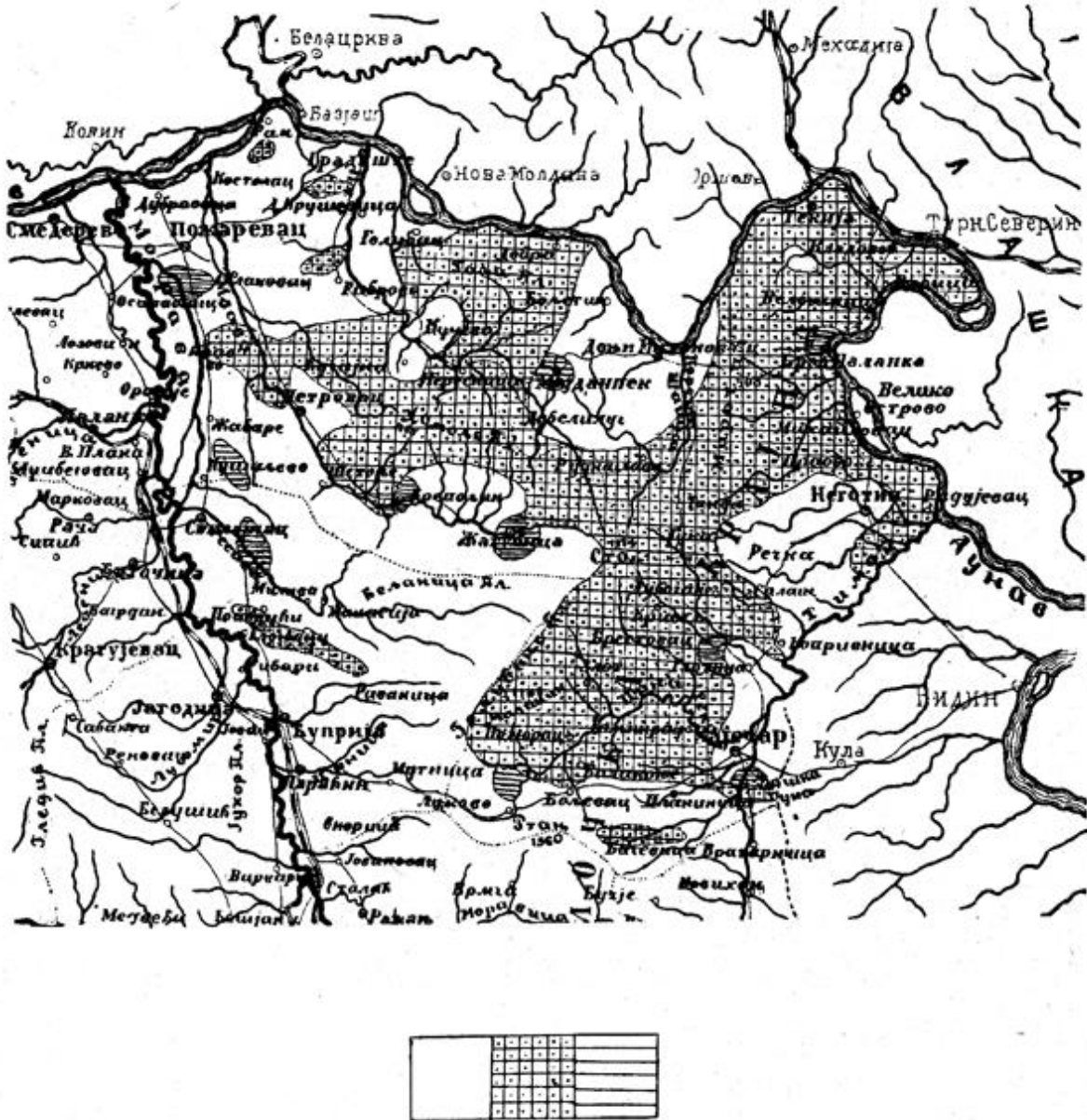
Остале народности у Србији не чине ни пуних 10% од укупнога њеног становништва, а међу њима су далеко најаче заступљени Власи, који броје 7.47% од свега становништва. Власи живе у североисточној Србији, између Мораве, Дунава и Тимока. Граница им је на југу пруга, која би састављала Велику Мораву са Тимоком, а била би повучена са запада правце на исток и то преко Ртња. Међу овим Власима тешко данас да има потомака оних староседелаца, које Срби затекоше, доселивши се овамо. Имена мѣстâ, вѣдâ, брегѡвâ и планинâ у целој томе крају, са веома малим изнимком сва су српска. Многа од тих места по имену своје и по предањима која око њих лебде, у свези су са чисто српском историјом. Морало је дакле протећи дуже време, у коме су Срби били искљу-

чиви становници и овога краја, кад су му у свему тако јасан и неизгладив српски печат ударили. И заиста, и Кучево и Браничево били су пре најезде Турака густо Србима насељени, али су им ратови у другој четвртини петнаестог века знатно проредили становништво. Године 1481 пак, кад су кнез Паво и Змај деспот Вук превели преко 50.000 душа у Банат, ови су крајеви морали остати готово са свим пусти. Тако је створена могућност за насељавање народом из других крајева, тим пре, што су долине Мораве, Млаве, Пека и Тимока родношћу и питомином вазда имале довољно привлачне снаге за околне становнике.

У томе су се времену стали овамо насељавати и Власи из Румунске и Сибиња. Ту су сеобу доцније изазивале и велике незгоде, којима беху излагани у њиховој отаџбини. Из Сибиња су се почели нагло досељавати тек за време владе Франца Јосифа, пред Кочину Крајину, услед веома грознога свирепства, којим је угушивана њихова тамошња побуна под Хоријом. Ови Власи одовуд населили су се по Кучеву и Браничеву, а прешли су по негде и одонуд водомеђе, у водопађу Тимочку. Да је јаче досељавање ових Влаха падало у доцнија времена сведочи нам и извештај егзарха Максима, писан 1733 године, у коме су побројана сва села, што су онда у Браничеву и Кучеву постојала, па им поменут и број становника и њихова народност, али у коме нема никако многих села, што их данас у томе крају находимо, и са становништвом, готово искључиво влашким. Кучевски и Браничевски Власи зову се Унгурјани, што казује да су се доселили из Маџарске; они говоре и данас наречјем њихова језика, који се говори у Сибињу. Власи пак из Влашке почели су се јаче досељавати одмах по ослобођењу Србије, а њихова најача сеоба пада тек после 1832 године, услед некаког регуламента, који је и онако бедно стање сељака у Румунске учинио још беднијим. Ови Власи из Румунске зову се Царани,

што значи да су из земље Влашке, а говоре и наречјем које се тамо говори. Слободна Србија, у којој је сељак сам притежалац земље и ковач среће своје, мамила је и доцније Влахе из суседних земаља, у којима стењу и

Народносна карта у североисточној Србији

1. Преко 90% Срба, 2. Преко 90% Влаха, 3. Око 50% Влаха

данас под спахиским јармом. Има села по свима крајевима североисточне Србије, па чак и у Морави, која су се доселила тек пре мало десетина година. Влашко је

становништво најгушће у водопађи горњег Пека, за тим, у пределу, одонуд Голубиња, Стола и Мироча; идући одавде на запад и на југ оно је све јаче испробијано Србима и све ређе, тако да се у Морави већ са свим губи.

Осим ових, стално настањених Влаха има их, и ако само неколико стотина и таквих, који немају ни куће ни кућишта, него лети живе са својим стадима по планинама јужне Србије, на којима има сувата, а зими силазе у жупније пределе, поглавито у Добрич, и тамо презимљују. Они се зову Куцовласи, а народ их наш зове Црновунцима. То су потомци оних Влаха, који су и у доба старе српске државе живели по целој Балканској полуострву и на исти начин као и данас ови што живе: држали овце и бавили се о преносу трговачке робе, пошто су вазда као и данас држали много и коња.

После Влаха, у Србији је међу несрпским народностима највише Цигана, а на име 1·3%. Цигани су познато скитничко племе, пореклом из Инђије, одкуда су се у сразмерно недавно време иселили. Они су потомци једнога презреног — нечистог — тамошњег народа, говоре језиком сродним са осталим Инђиским језицима, и ако измешаним са речима народа, кроз које су пролазили док су до нас дошли. И наш народ гледа на њих са презрењем, као на последњи ред људи. У Јевропу су се почели насељавати преко Балканског полуострва. Зна се да су били на Криту 1322 г. на Крфу 1346 и у Влашкој 1370 год. У Србији их има и стално настањених и скитница — чергара —. По томе, што многи, особито чергари, говоре Влашки, може се с разлогом узети, да су се к нама из Влашке доселили. Ово се тим пре може узети, што се они и код нас баве истим занатима, којим и у Влашким Карпатима, од куд су пренели и занат испирања злата из песка златоносних река у источној Србији. Наш их народ и зове: Каравлашки Цигани. Цигани у Србији као и свуда

где их год има, клоне се рада који би их нагонио да се стално на једноме месту настане. После великих напора од стране власти једва се успело да их се настани тек незнатан део, а остали се скитају и дан дањи. Има их мухамеданаца и православних. Мухамедански Цигани настањени су већином по варошима, у засебноме крају и баве се о разним занатима. По селима баве се ковачким занатом, свирањем, грађењем разног посуђа од дрвета (коритарии), врачањем, џамбаслуком, крађом, а веома ретко земљорадњом.. О мало којој од тих радња да се не баве и по варошима.

Арнаута има само мало и то у Топлици, где немају ни засебних села, већ живе измешано са Србима. Арнаути су потомци Илира, староседелаца Балканскога полуострва. Они су доде чак допрли тек у прошлome веку, када су се Срби, услед најезде Турака, почели исељавати у Аустрију.

Израиљци, на целоме Балканском полуострву па и у Србији, јесу потомци оних њихових сународника, који беху прогнати из Шпаније под Филипом II. Код нас они живе само у неколиким варошима, и своје шпанско порекло доказују тиме, што у кући и у опште међу собом још и данас говоре шпански. Наш их народ зове Чивутима.

Бугара има у Зајечару и у два три околна села.

Осталих народа, а поименце, Немаца, Маџара, Италијана, Чеха, Пољака и т. д. има још мањи број.

Б. ТЕЛЕСНЕ ОСОВИНЕ НАРОДНЕ
РЕДОВНЕ ТЕЛЕСНЕ ОСОВИНЕ У ЗДРАВОМЕ СТАЉУ

акви су били праоци данашњих Срба, који су први пут ногом ступили на Српску Земљу, бар по њиховој телесној страни не може се ништа казати. Код нас у томе погледу нису чињена никаква испитивања. Но и пак, као поуздано, може се казати толико, да се данашњи Срби, па и ови у Србији, од оних својих предака морају прилично јако разликовати. Чист и непромењен сој једнога народа може се, за веома дуго време, одржати само у каквоме спутном и тешко приступном пределу. Да пак Србија није ни спутна ни тешко приступна земља, имали смо прилике видети још у почетку. Својим земљописним положајем она је земља на ударцу, а згодама лакога пута баш је мамила народе да се преко ње крећу. С тога им је она од вајкада па и по доласку Срба и била тркалиште, на коме су се, овда онда, каткад и дуже па и веома дуго задржавали; а то све никако није могло остати без

утицаја на првобитни сој српски. Латини, полатињени Трачани, Илири и Келти, Грци, Саси, Маџари, Арбанаси и Турци, да и не помињемо оне народе, који су се овуда само мимопролазно задржавали, сви су они, који више који мање, имали удела у постанку данашњег соја српског у Србији, који показује толико разноликости на сразмерно маломе крају земље. Па и саме велике и разнолике умне способности Србијанаца, које се јасно виде и у постајању данашње Србије и у политичкој улози, што јој је према другим српским земљама припала, тако исто и многе друге особине могу се објаснити поглавито овим укрштањем са другим народима.

На жалост, ма колико да смо ради били казати коју реч више о овоме предмету, опет се, у недостатку података, можемо при њему само мало задржати. Код нас се до сада није ни ко бавио ни антропометријом ни појединим њеним гранама, као што су краниометрија и остеометрија, а у недостатку антропометријских података, ми нисмо у стању ничега тачног казати ни о телесним особинама народа нашег у Србији нити о њиховим разликама. Оно истина, податке о висини становништва могли смо добити путем, којим се и у целој образованој свету добијају, а на име из спискова рекрутних комисија, али су ти подаци, у колико су нам по налогу војенога министра до руке дотурени, веома непоуздани, због различнога а понекад и аљкавог начина рекрутовања, те су савршено неупотребљиви. Остаје нам дакле да кажемо само овлаш неколико речи о особинама, које на први поглед у очи падају.

У погледу на висину можемо само то казати, да се у југозападној Србији налазе људи највишега раста. Гледајући на маст коже, у Србији се среће најчешће кожа бела, непровидна; ређе се виђају људи коже румене и чисто провидне, која је таква због провидне покожице,

кроз коју се види црвена крв што јури мрежом косастих крвних судова. Бела кожа црнѝ под утицајем сунчане светлости, али јој је црноћа тада једноставна; док румена, која и сама не подноси светлост, постаје мрко-црвено опаљена па и то не увек једноставно већ на печате.

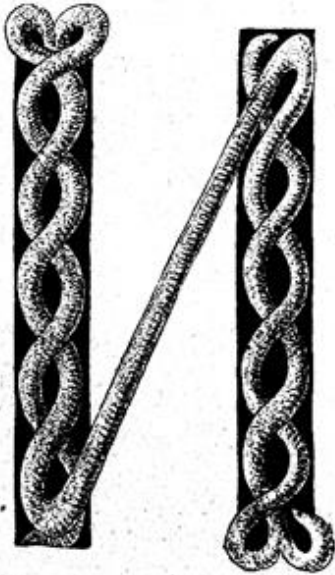
Мало се чешће од румених виђају црнпурасти, у којих је кожа, у редовноме стању и без утицаја сунчане светлости, црнкаста, због веће количине пигмента — црне масти — нагомилане у покожици. Под утицајем пак сунчане светлости кожа у црнпурастим постаје још тамнија. Цигани су сви црнпурасти.

Масти коже одговара по правилу и маст косе и очију. Белокожи имају у нас обично и косу и очи смеђе масти. Црномањасте су ретки; у њих је кожа истина бела али су им очи затворено црне, а тако и длака. Коса им је вазда чврста. На црномањасте гледа се у Србији као на тип лепоте. Народне наше песме, опевајући лепоту, помињу вазда бело лице и црне очи, црне обрве и трепавице, и мрке брке.

Руменокожи су обично плавоки или зељокасти; у њих је коса отворене масти и у разним прелазима, од зеленикасте ка жућкастој, за тим мека и свиласта. Риђи или црвендлаке ретки су; то је управо најређи тип у Србији и најмање симпатичан.

У црнпурастим је длака редовно црна.

клима и земљиште у Србији веома су угодни за опстанак и развиће људско, па и пак се наш народ ни у колико не може похвалити добрим здрављем. Не само да по сразмери умирања стоји према многим земљама врло хрђаво, него и многе болести, које су јако по народу распростра, слабе му целокупан организам његов. Ово потврђују наши одлични стручњаци. Начелник санитета у Србији, тврди да је телесно развиће народа нашег у назадку; он вели: «да не тражимо оне горостасне људе, које наше народне песме певају, али нема више ни оних стаситих, снажних људи, који су састављали војске наших народних буна, у почетку овога века. Узмите само нашу садању стајаћу војску, која се саставља од двадесето-годишњака, из свију крајева Србије, која дакле може послужити као средње мерило за телесни развитак целога народа. Већина тих младића изгледа као деца. Па такво је и женскиње.» И ти младићи су бирања војска! Поред свега нашег труда није нам било могућно добити верних пода-

така о рекрутима у целој Србији, ослобођенима од војске због неспособности, за то смо за сад приморани ограничити се само на извештај лекара округа Чачанског, који ово тврђење начелника санитета бар за свој крај бројевима оснажава. Он вели: «сељак је у овоме округу махом закржљао и с дана у дан дегенерише. При рекрутацији целога округа прегледано је (год. 1880) 216 младића, а међу њима било је 51 неразвијених и закржљалих, који нису имали ни довољну висину ни обим прсију.» Немамо разлога мислити боље ни о осталим окрузима, јер природни одношаји чачанскога округа ако нису за здравље угоднији но у многим другим окрузима, заиста нису ни ни гори.

Међу свима болестима које сатиру и даве наш народ, најаче је распрострајена наступна грозница. Ово је домаћа, ендемична¹ болест у целој Србији, и то не само по ниским и баровитим крајевима, као што су: Мачва, Ваљевска Посавина, Колубара и Крајинско Подунавље, него, тако исто, и по планинским. Има је преко целе године, али је права народна болест у најтоплијим месецима, а на име у Јуну, Јулу и Августу. Људи добро обавештени тврде, да у понеким годинама, грозница хвата у ово доба више од половине свега становништва у Србији. Она не штеди ни пол ни године, већ једнаком жестином спопада и старо и младо, и жене и децу и људе. Наступна грозница у Србији и ако ни близу не показује толико смртних случајева као малариска грозница у Италији², опет оставља за собом веома тешке последице: оне се не јављају само у отеченој слезини, далку, који често запреми и по две трећине трбушне дупље, и за тим у мало-

¹ Тако се у науци зову оне болести, које се на извесном месту често јављају, које су, дакле, тамо, тако рећи домаће.

² У средњој Италији (у пределу Марема, па у Сардинији и т. д.) у гарнизонима, од 1000 од грознице оболелих војника умире 5·20%.

крвности — анемији —, већ су још далеко замашније. О томе један окружни лекар вели ово: ако сифилид и ракаја носе пропаст другим народима, то ће се код нас дејство наступне грознице и њених последица у најмању руку равнати са ужасним дејством сифилида, и да јој се поткрати снага, потребно је много више и пажње и устаоштва него што је до сад око тога улагано. И скрофулоза и туберкулоза много би мање имале поља, да им грозница не предаје већ изнурене и охрониле жртве.

Узроци ендемичноме појаву грознице у целој Србији, на сваки начин, различни су, а на више места и у извесно време стиче се више њих уједно. Највише пада у очи то, што се ова болест најчешће јавља у најтоплијим данима, што дакле у неку руку зависи од висине самога сунца. Али је овај стицај од узгредног значаја, јер у ниским и баровитим крајевима узрок лежи поглавито у отровноме испарењу — мијазмама —, које се на већој топлоти, по баруштинама, труљењем биљних и животињских остатака развија, и после диже у ваздух трујући околину; у планинским пак крајевима, у којима је обиље чистог и свежег ваздуха, поглавити ће узрок бити у непогодној храни, која је, као што ћемо доцније видети, баш у оним топлим месецима веома бедна, и у овим крајевима у толико беднија у колико су они, у опште, и сиромашнији.

После грознице најгрђе затиру наш народ две болести, које сваке године редовно и наизменце долазе, а на име: болести органа за дисање преко зиме, и, преко лета, болести органа за варење.

У болести органа за дисање долазе катар и запаљења душника — гушобоља —, душњака — кашаљ — и запаљење плућа, за тим болест, која из године у годину све више жртава гута, а то је у народу већ, и на жалост врло добро позната, суха болест. Ове су све болести опасне не само по томе, што спопадају велики број лица, већ

и за то, што велики број жртава траже: од самога запаљења плућа умре много више света но и од једне друге болести у Србији, а они, који преболе ову болест, обично су, услед лоше неге, жртва сухе болести. Суха пак болест трује не само своју околину већ чак и потомство; она је и прилепчива и наследна. Сухе болести има највише у Београду, за тим у Шабачкоме, Ваљевском, Крушевачком и Крајинском округу, свуда подједнако и по селима и по варошима; у Ужичкоме пак не само да је јако распрострањена него је значајно још и то, што је више има по селима но по варошима. И ова појава у Ужичкоме округу потврђује чињеницу, да је у погледу на здравље плућа, клима високих планинских предела много неугоднија од климе у ниској равници. Поред општих, недовољно испитаних узрока ширењу сухе болести, узрок ће јој у Ужичкоме округу бити, по свој прилици, и у лошем оделу, јер се Ужичани, сељаци, у свој Србији најнедовољније одевају.

Већ само то, што се ове болести најчешће јављају у зиму, казује, да оне долазе од назеба, ако нису, као што по каткад бива код сухе болести, наслеђене или налепљене. Према томе, кад се узме на ум, да се наш народ данас боље одева, и да има боље станове но што их је имао пређашњих десетина година, могло би се с разлогом очекивати и то, да је напореда с тим све мање и болести органа за дисање. Али подаци које о томе имамо, казују нам са свим противно. У питање испитивање ове појаве код нас се није нико упуштао; један једини лекар који је се додирнуо, са основаним разлогом мисли, да ће баш ови «бољи» станови бити главни узрок све јачем ширењу плућних болести. Он вели ово: «у пређашња времена сељак живљаше по брвнарама, у којима размена ваздуха бејаше постојана и у такој мери, да није никада дозвољавала велику разлику међу унутраш-

њим и спољашњим, ни у чистоћи ни у топлоти, па ни у сред зиме, и ако се ватра на огњишту никада не гасаше. Друкчије се ствари окренуше, кад се почеше и собе градити. Ниске, слабо осветљене и грејане пећима које се ложе с поља, до топлоте, која у зимњим студеним данима према спољној топлоти показује разлику и преко 40° , већ тим самим штетно утичу на плућа својих становника. Али има још нешто. У таким, јако загрејаним собама, спава зими по десетак и више душа, и здравих и ббних, и деце и одраслих и остарелих; ту се осем тога, суше још и мокре хаљине, обојци и опанци и опрано рубље, што све, испарењем својим квари ваздух до ужаснога ступња. Разуме се, да се у такој врућини и запари свлачи са себе све до кошуље. Потреба пак намора често, да се преко ноћ изађе из собе, и сељак, немајући ни појма о дејству нагле промене топлоте, онако знојав и необучен изилази на ваздух, који је кад кад хладан и 15° до 20° испод 0° , те неминовно навлачи на се болести органа за дисање а најчешће запаљење плућа.

За болести органа за варење напоменули смо већ, да се најчешће јављају преко лета. По мишљењу неких лекара, те болести долазе највише од прекомернога пића, али то се не може никако примити, јер се преко зиме много више пије но преко лета; осем тога, и ако се пијанство у неким крајевима Србије одиста почело и ширити, опет се, просеком узев, никако с разлогом не може казати, да је наш народ неумерен у пићу. Италијанима се неумереност у пићу баш не може пребацити, па се и код њих болести органа за варење, у ово доба године, веома често јављају. Овим болестима ваља прави узрок тражити најпре у дејству више топлоте, која смањује количину кисеоника за дисање, успорава образовање крви и слаби снагу сваривања, док с друге стране, у исто доба дражи кожу и јетру на прекомеран рад, и тако изазива болести

органа за варење. Непосредни пак узрок овим болестима без сумње је у недовољној и непогођеној храни, јер оне најгрђе баш и бесне у оним месецима, у којима се наш народ најгоре и храни, а то је од Јуна до Октобра. У то доба наступа обично и најопаснија врста ових болести: срдобоља. Петров и Гопођин пост падају баш у то време, и храна се народна поред хлеба састоји тада само из краставаца, паприке, лука, сирћета, различнога воћа и пурењака. При овоме не треба изгубити из вида ни то како сељак наш у опште ни мало не преза ни од зелена воћа: диње и лубенице обично се полузреле поједу. Па и у мрс у ово време, осем мало млека, остала је храна иста као и уз пост. Овакав начин хране повлачи за собом нарочито велику смртност у деце.

Болест, позната у науци под именом скрофулозе, у Србији је, у опште узев, доста ретка, али има крајева, у којима је има и много, нарочито код деце. Ове болести има најчешће по варошима; по школама примећено је да је има доста у Шапцу, Ужицу, Ђуприји, Градишту и Београду, а по селима има је прилично у округу Шабачком, Крушевачком и Ужичком. Општи узроци овој болести леже у лошим, нарочито у влажним и тамним становима, недовољној храни и дугоме седењу по школама, које обично у нас не одговарају ни најскромнијим захтевима здрављаним. Често је узрок и наслеђен сифилис.

У многим крајевима Србије и сама маса народна, коју чини сеоско становништво, пати од ендемичнога сифилиса, који народ зове врењгом. Ове болести има више мање у четрнаест округа: у Пожаревачкоме, Крајинском, Црноречком, Књажевачком, Пиротском, Алексиначком, Ђуприском, Јагодинском, Крагујевачком, Рудничком, Ваљевском, Подринском, Ужичком и Чачанском округу. У округима, у којима има Влаха, нарочито су Власи врењгом заражени. Покушаји, да се ова болест затре или бар

сведе на што уже границе, чињени су још 1848 године, када је из државне касе одређено двеста талира на лечење и издржавање врењгавих болесника у болницама. Но по распрострањењу ове болести у данашње време, може се мислити, да је брига око уништења ове болести и остала при покушају. Једне од последњих година, управа санитета, сагледавши у врењги велику опасност за целу земљу, предузе мере којима би се ограничити могла. Ове мере ма да показаше прилична успеха, не наставише се са оном ревношћу са којом беху и започете, с тога се може рећи, да се врења и дан дањи не само једнако шири, него још и појачава свежим притицајима.

Од кожных болести права је народна болест: шуга. Има читавих крајева у којима је све живо шугаво, и у којима је шуга верни пратилац човеков, од колевке до гроба. Нарочито је јако ова болест распрострајена у Пожаревачкоме,¹ Рудничком, Београдском, Ваљевском, Шабачком, Подринском, Ужичком и Нишком округу.

На доста места у Србији има и ендемичне гушавости и ако није јако раширена.² Као и свуда по свету, тако је лeгло овој наказној болести и у нашој земљи у дубоким, уским, и влажним долинама планинских крајева, у којима је мало промахе и промене ваздушне, и које су сунчаном светлошћу недовољно осветљене. Тако, има је у Крајинскоме округу у Поречкој реци, у Подринскоме поред Дрине, у Ужичкоме у пограничним местима среза Рачанског, Златиборског, Ариљског и Моравичког, у округу Чачанскоме у срезу Драгачевском и Краљевском око

¹ Са како мало озбиљности по неки окружни лекари пишу своја извешћа, сведочи то, што лекар окр. Пожаревачког постојано тврди, да тамо нема шуге, међу тим се у појединим селима свуда по округу, народ, тако рећи, распади од шуге.

² У Италији, у Алпским гудурама, од 10⁰⁰ рекрута ослобођава се просеком 80—160 због гушавости и блесавости, а има предела у којима тај број долази и до 317⁰/₁₀₀.

Маглича, у Крушевачкоме у неким селима среза Јошаничког и Крушевачког и у Крагујевачкоме у доњој Грузи. У неким од ових крајева има и блесана (бена, кретена), који се по правилу најчешће међу гушавима налазе.

Значајно је да у Србији нема наказне и тешке кожне болести, пелагре, и ако се налази у свима земљама у Јевропи, које су више мање под истом земљописном ширином, као у Шпанији, Јужној Францеској, Италији па и Румунској. Ово је у толико значајније, у колико је доказано, да ова болест најаче бесни у оним крајевима дотичних земаља, у којима се кукуруз највише обделава и највише за храну употребљује. У Ломбардији имаде округа, у којима је пелагром заражено 20—40‰ становништва, а у неким (Лоди, Брешчија и т. д.) и 60—80‰.

Говорећи о појединим болестима, које су у Србији најаче по народу распрострањене и које га највише муче и сатиру, ми смо код сваке у неколико казали и узроке њеној појави и ширењу; овде пак, на завршетку, поменућемо и неколике опште, главније узроке, који су с једне стране од утицаја на велики број разболевања а с друге од сметње за само истинско лечење.

Веровање у судбину најглавнији је од оних општих узрока лошем стању здравља у нашем народу: «од судбине се утећи не може» и «нема смрти пре суђена данка», речи су које се сваки дан из његових уста чују. За овим долази јако укорењена празноверица, која је верна пратиља нарџда на нискоме ступњу просвете. Немајући ни најовлашнијег познавања и најпречих правила здрављаних, ни у погледу на храну, ни на одело, ни на стан и т. д. народ и данас мисли да болести не долазе са преступа ових правила, већ да их на њ шаљу неке друге, невидовне, њему непријатељске силе, у које он особито рачуна виле, вештице и море; он и данас мисли, да се болест може нагазити, набацити и т. д. и онда је при-

родно, што трчи бајалицама и врачарама, јер држи да ће му је оне на онај исти начин, на који су на њ и наишле моћи и одагнати, а на име врачањем, бајањем чинима и т. д. Овакав начин лечења потпомаже и та прилика, што је у Србији веома мало правих лекара; њих има једва по један на 12.270 душа¹, а кад се погледа на то, да они готово сви живе по варошима, онда је јасно, да је сељак у болести и данас још остављен самоме себи, те је веома неправедно пребацивати му, да он тражи лекара пред што ће да умре. Да ли су се пак сами учени наши лекари, и онде где је била прилика, одиста и трудили да задобију поверење сељака у своје знање и вештину лечења, то је питање, о коме се може још и говорити, али коме овде није места.

¹ Ту су и војени лекари и помоћници лекарски.

REČNA PLOVIDBA

KRALJEVINE JUGOSLAVIJE

KOMERCIJALNI
TELEFON: 40-74

BEOGRAD

Karađorđeva ul. 30

SAOBRAČAJNI
TELEFON: 90

Vrši prevoz putnika u
granicama kao i prenos denčane i šlebarske robe
u granicama i van granica Kraljevine Jugoslavije

Ima svoja zastupstva (agencije) u zemlji i to:

Bezdan, Apatin, M. Aljmaš, Vukovar, Ilok, Beočin, Novi Sad, Slankamen, Zemun, Beograd, Pančevo, Grocka, Smederevo, Kovin, Dubravica, Veliko Gradište, Golubac, Dobra, Donji Milanovac, Teklja, Kladovo, Brza Palanka, Mihajlovac, Prahovo, Radujevac, Umka, Zabrežje, Šabac, Sremska Mitrovica, Bosanska Rača, Bosanski Brod, Bosanski Šamac, Slavonski Brod, Bosanska Gradiška, Sisak, Knićanin, Titel, Novi Bečej, Stari Bečej, Ada, Senta, Osijek, Vel. Bečkerek.

Adrese agencija u inostranstvu:

L I N Z

Unt. Donaulände No 24-26

W I E N

II. Bezirk, Kleine Spelgasse

BRATISLAVA

Sturova ulica 6c

NOVE KOMARNO

Nador ulica No 32

BUDAPEST

V. Ujpesti rakpart

MOHÁCS

Király ucca 1. szám

TIMISOARA

Janca Vacorescu No 36

BRAILA

Boulevard S. Maria 24

L O M

Hitova ulica No 9

RUSSE

Targowska ulica 6/II.

REGENSBURG

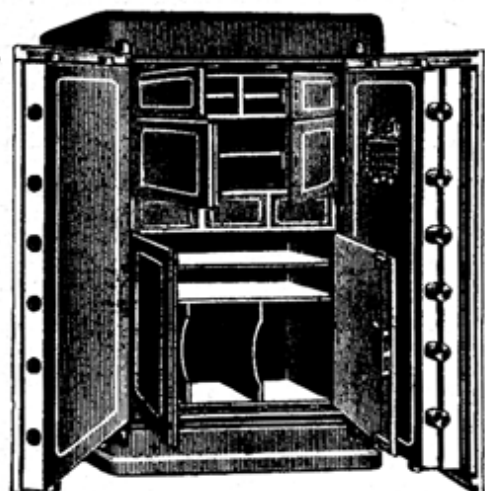
Luitpoldhafen, Wienerstrasse 5

PASSAU

Wittgasse 2 Bayern

GIURGIU

Streda Vasile Drag. Konstantinescu 13

ПОЗОР!

Новчаним
заводима
и
фабрикама

Државним
управама и трговцима!

Пре него што купите: Панциране касе, трезоре, касе што се узићују, пулт касе, касе за књиге, регистар-касе, штедне касе, и уопште све сличне артикле у Вашем сопст. интересу је ако тражите понуду од фабрике Панцир касе Дирекција и Главно Заступништво под фирмом:

ПАНЦЕР АГЕНТУРА

БЕОГРАД,
Рељина улица бр. 2

ALEKSANDAR MITIĆ

KONCESSIONIRANA AGENTURA NOVOSADSKJE PRODUKTNE BERZE

za sve cerealiје, mlinske
produkte i ostalu hranu i mahunaste plodove, suhu šljivu,
oraje i pekmez od šljiva

Telefoni 8-14, 26-02
i 54-92. Pošt fah 291

BEOGRAD

Knez Mihajlova 18/l.
Telegram „Amiteks“

Žiro-račun kod Narodne Banke Kraljevine Jugoslavije, Beograd.
Čekovni račun kod Poštanske Štedionice u Beogradu, br. 54.132.
Tekući račun kod Jugoslavenske Banke, filijala Beograd.

KONZESSIONIERTE AGENTUR
DER PRODUKTENBORSE

NOVISAD

für Getreide, Mahlprodukte, Futtermittel, Hülsenfrüchte, Dörripflaumen, Nüsse und Pflaumenmus

Agentura
žitarica, zemaljskih
i mlinskih
proizvoda

Getreide,
Landes- und Mahl-
produkten
Agentur

EUGEN STEIN

BEOGRAD, KRALJA PETRA UL. 53

Tekući račun kod Jugoslavenske Banke u Beogradu
Ček. račun kod Poštanske Štedionice u Beogradu br. 50.865

Telefon
b r o j :
48-08, 54-94,
61-50.

Telegramm
Adresse:
Produktstein
B e o g r a d

КРСТИЋ И БРАДИЋ

ПРЕЂЕ ДУШАН Ј. МАТИЋ-РЕСАВАЦ

ЖИТАРСКА И КОЛОНИЈАЛНА ТРГОВИНА

Телефон: **БЕОГРАД** Сарајевска
25—98 ул. 75

купује и продаје
ангро и детаљ:

све врсте овоземаљких производа, као
**пшеницу, кукуруз, зоб, јечам,
пасуљ, кукољ, мекиње, брашно**
и целокупну колонијалну робу.
Услуга тачна! Цене солидне!

СРПСКА ТРГОВАЧКА БАНКА Д.Д.

Телефон
23-76 и 21-83

У НОВОМ САДУ

Краља Петра
улица 10

Ф И Л И Ј А Л Е :

Стари Футог, Телефон: 4

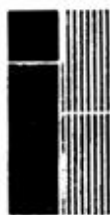
Ж а б а љ, Телефон: 15

Деоничка главница Динара 7,500.000.—
Резервни фондови Динара 2,360.000.—

Прума улоге на штедњу и даје најповољнију камату / Издаје
зајмове на краће и дуже рокове уз најкулантније услове.

Купује и продаје девизе и врши исплате на свим домаћим и
страним тржиштима / Обавља све банкар. послове најкулантније

MAST

**garantirano čisto svinjsku
prodaje na veliko**

**MESARSKA I KOBASIČARSKA ZADRUGA
U NOVOM SADU**

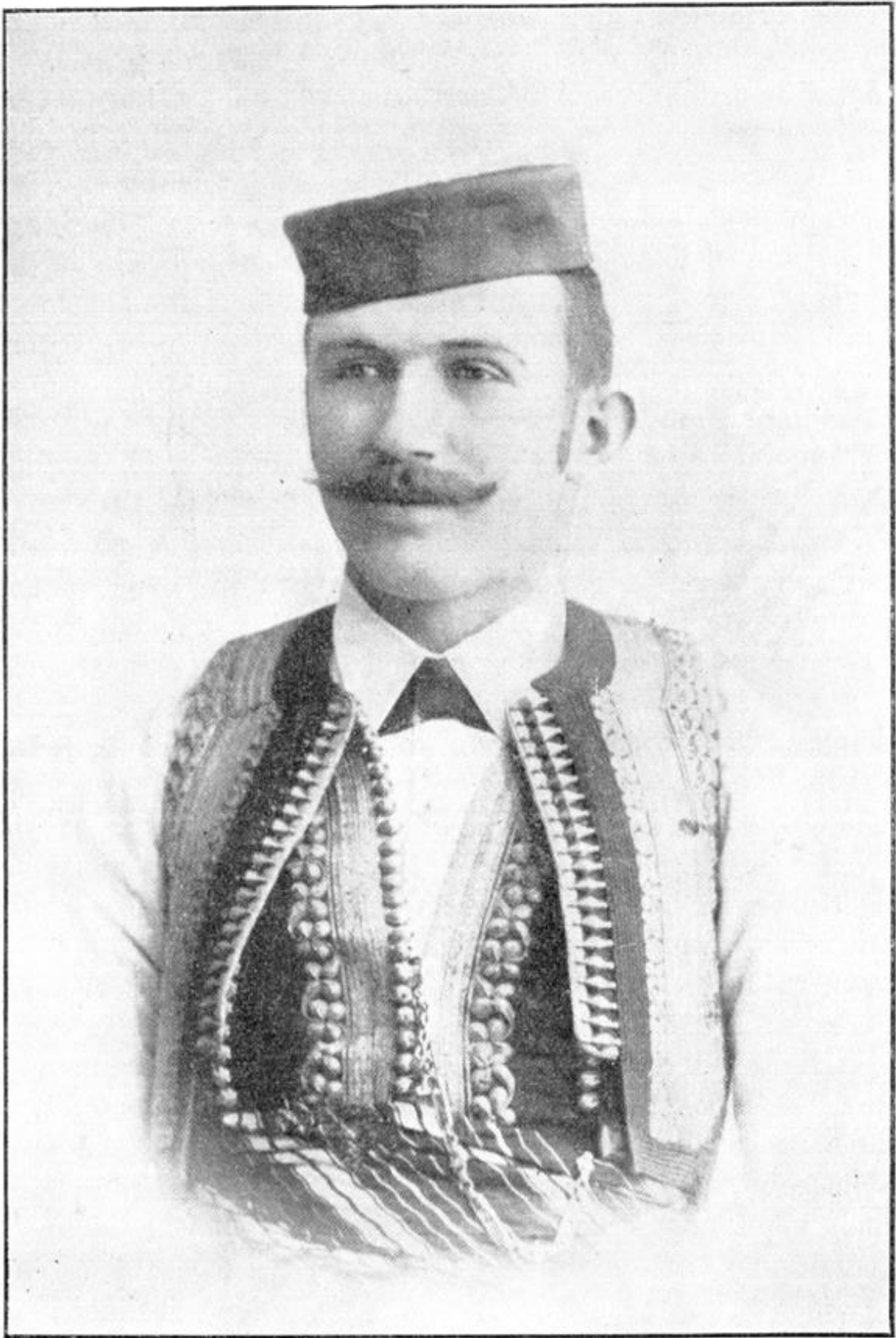
Јован М. Поповић

НЕИМАРИ ЈУГОСЛАВИЈЕ

ЗАДУЖБИНА ВЕЛИМИРИЈАНУМ

ИЗДАЊЕ КЊИЖАРНИЦЕ РАДОМИРА Д. ТУКОВИЋА
БЕОГРАД — ТЕРАЗИЈЕ

Свешозар Ђоровић

СВЕТОЗАР ЋОРОВИЋ

Светозар Ћоровић рођен је 29 маја 1875 г. у Мостару. Светозар Ћоровић оставио је за собом двадесет и пет година свога обилнога књижевнога и националнога рада. У том периоду он је постигао да као самоук стане међу данашње југословенске прве приповедаче. Једна доиста занимљива појава, која одаје и једну енергију и један таленат.

У процењивању дела Светозара Ћоровића не сме се губити из вида време кад је он почео писати и каква је била средина у којој се кретао. Ћоровић није познавао стране језике нити је био на страни. Сва лектира били су му српски писци. Па ипак он је заузео завидно место међу југословенским приповедачима.

У времену, када је Светозар Ћоровић развијао свој приповедачки таленат, друштво је у Мостару било неодређено и мутно. Али Мостар ипак беше центар свега јавнога рада окупираних земаља. Жарка и питома котлина међу каменим брдима, пуна минарета и витког дрвећа и воћа и чесама, Мостар је, поред свега овог оријенталног тона, био гнездо жилавих енергија и непокорних људи и српских и муслиманских. Јер не треба заборавити, да су све тадашње мостарске газде, које су трговином стојале у вези са целом земљом, дошли у Мостар као сиромашни дошљаци са села, из планине, и да су донели са собом један менталитет динарских брђана, бистар, опор, прек. Па онда жене у димијама, нежних ћуди и питомог изгледа, још врло моралне и врло осетљиве.

Па онда сељаци, и по оделу и по ћуди сасвим разнолики, који силазе са својих брда у Мостар, да продају дрва или да купе косу или свадбени сандук за невесту или друге потребе за кућу. Само перо Светозара Ћоровића умело је живо и пластично да прикаже и оцрта поједине слике и прилике његова краја. Његово описивање народних обичаја и уопште народног живота развија се лако, течно без и најмање усиљености и својим занимљивим излагањем осваја читаоца.

Живим оцртавањем мученичког сељачког живота под аустро-угарском управом у Босни и Херцеговини изазива у читаоцу бол и осећајно саучешће.

Редак је приповедач, који је умео кичицом свога пера тако верно и уметнички да прикаже у својим приповеткама

поједине личности и догађаје и да их украси нарочитим колоритом. Светозар Ђоровић био је у томе прави уметник.

Његове приповетке, црпене из народнога живота, махом су зачињене понеком веселом епизодом или финим хумором. То је лепа одлика Ђоровићевих приповедака, које су радо превођене на чешки језик.

Ђоровића приповетке из варошког живота пуне су ретке занимљивости. Оне су проткане вечерњом попевком севдалија, шумом плаве реке Неретве и лишћем јабланова.

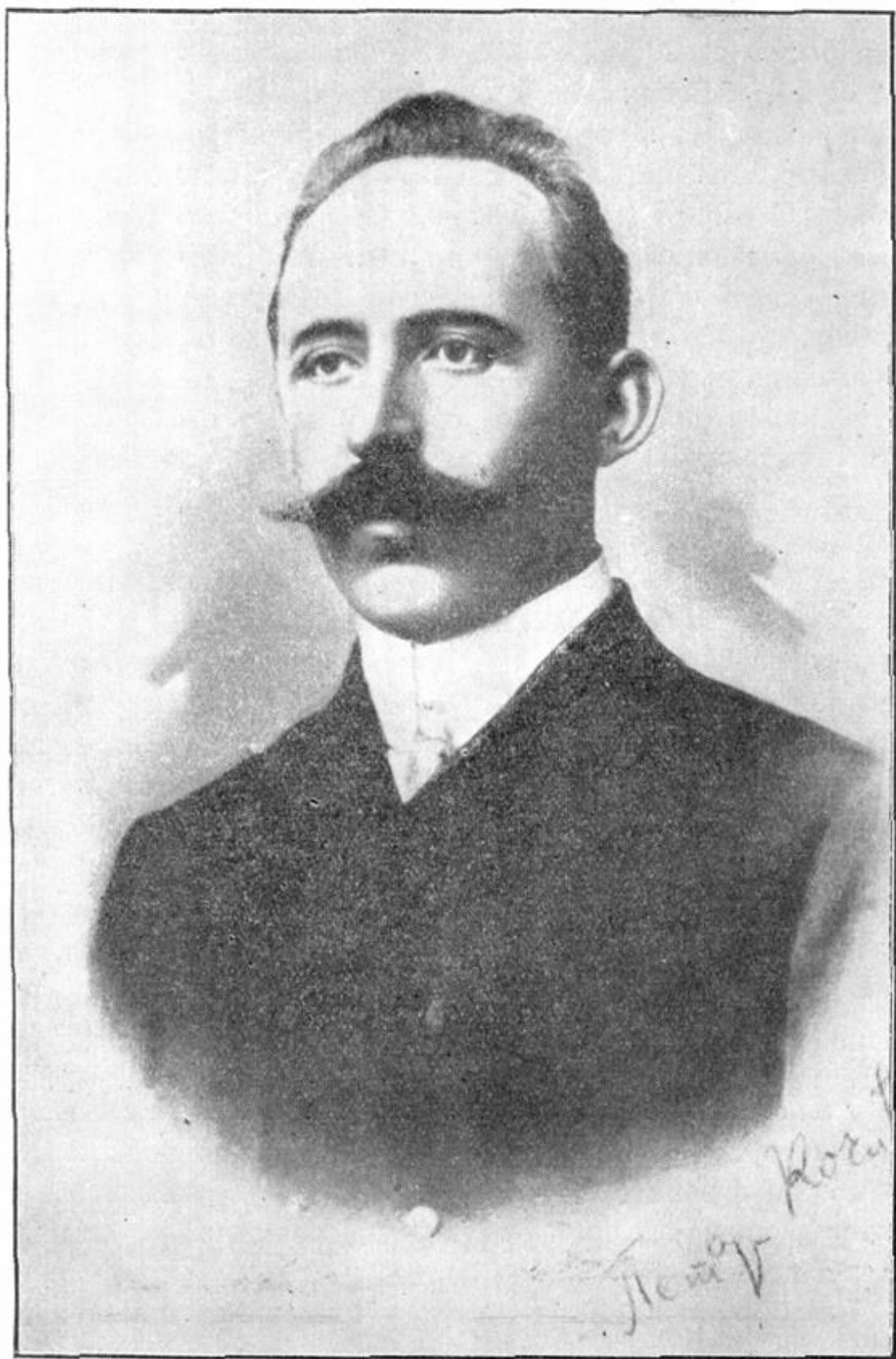
То је била средина у којој је живео и о којој је писао Светозар Ђоровић, а то је главна ствар у његовом плодном књижевном раду.

Ђоровић је почео писати врло млад. Али он се стално развијао и давао све боља и боља дела. Он је најизразитије дао слику Херцеговине, и варошке и сеоске, и православне, и муслиманске и католичке. Та је слика широка, реалистичка и прецизна. Он је имао ретку способност, да уме да одабере добар материјал и да нађе занимљиву анегдоту. Свако му је дело богато мотивима и добро обележеним и оригиналним личностима. И због тих особина његова су дела највише превођена од свих савремених приповедача српских. Многа његова књижевна дела преведена су на чешки језик. Причање му је лако, просто и природно. Ђоровић је био први, који је свету почео да прича о својој поробљеној домовини Херцеговини, у којој је живот био тежак и мучан. И књижевни развитак српских младих писаца гвозденим ланцима стезала је крута аустриска цензура. Ђоровић је успео, у великој мери, да својим књижевним радовима увери страни свет о потреби слободне Херцеговине. Он је, на томе пољу, а на освиту нових идеја и новог рада, био један од првих радника. Он је замахом највећег идеалисте неуморно радио на свима пољима народнога развитка и народне слободе. И још више је идеализма и топлоте уносио у овај патриотски рад као народни посланик. Сваки посао као неимар југославије водио је увек насмејан и жељан разговора као његова Херцеговина.

Ђоровић је као ретко ко волео своју Херцеговину, њене стене и њенога сељака. Својим књижевним радом тежио је да прослави свој завичај и херцеговачког горштака. А да би у томе имао пун успех требало је загазити у борбу за политичко и економско ослођење херцеговачког сељака. И Ђоро-

вић се сав унео у ту тешку борбу, која му је црпела снагу и кратила живот. Писао је дању и ноћу о политичком и економском робовању херцеговаца, оцртавао је то робовање живим бојама у својим приповеткама, које су читане широм културнога света. Али „просвећена“ Европа, у славу своје „високе“ културе оста глува и нема на све народне вапаје, верно оцртане пером великог сина ломне Херцеговине — Светозара Ћоровића. Па ипак Ћоровић је доста успео својим публикацијама да увери страни културни свет да Херцеговина жели и тражи пуну слободу.

Умро је у Мостару 27 априла 1919 г. Његово је име тако чврсто и нераздвојно везано за кршну Херцеговину и њено ослобођење да ће он у њој вечито живети.

Петар Кочин

ПЕТАР КОЧИЋ

Петар Кочић, знаменити српски књижевник — приповедач, родио се 29 јуна 1877 у Змијању, село Стричићи код Бања Луке, у Босни. Он је син свештеника, који је, оставши удовац покалуђерио се и постао игуман манастира Гомјенице, где је Кочић почео да учи основну школу. Гимназију је почео учити у Сарајеву, али је избачен због србовања из трећег разреда; наставио је и свршио гимназију у Београду 1899. Затим је студирао философске науке у Бечу. 1904 прешао је у Србију, а 1905 постављен је за наставника српског језика и књижевности у српској великој гимназији у Скопљу. Исте године дошао је у сукоб са српским конзулом, заузимајући противно становиште у питању неких наших кметова-земљорадника, па се, не хотећи примити премештај у Битољ, вратио у Сарајево. 1906 изабран је за привременог чиновника сарајевске „Просвете.“ Убрзо затим био је отпуштен, због једног подметнутог писма из Београда, у коме се Кочић позива, да организује српске сељаке за устанак, а због генералног радничког штрајка протеран је из Сарајева у Бања Луку, као један од коловођа 13 августа 1906 године. Кочић је учествовао на Југословенском књижевном и новинарском конгресу у Софији и био изабран за секретара конгреса заједно са Скерлићем. Те исте године, на позив младих Срба у Пешти, Кочић је одржао у Пешти јавно предавање: „О борби српског народа у Босни и Херцеговини“. 15 јуна 1907 издао је Кочић у Бања Луци први број „Отаџбине“, која је постала орган једне групе босанских Срба политичара, тако зване Кочићеве групе. Ова се група ослањала нарочито на сељачке масе у Босанској Крајини и, поред одлучног српског националистичког, иридентског и противаустриског става, повела је борбу за аграрну реформу, т. ј., за облигатно ослобођење кметова¹⁾, чивчија, против ага и бегова, читлук сахибија, које год вере били.

Том борбом Кочић је дошао у оштру и бескомпромисну опреку не само с муслиманима, већ добрим делом и са православним чаршијама, односно политичким претставницима ових потоњих, с групама Јефтановић — Сршкић, и нарочито

¹⁾ сељака, који живе на имању бегова.

с Грђић-Стојановићевим народовцима. „Отаџбину“ у Бањој Луци угушила је окупаторска власт још исте године. Кочић је први био осуђен на два месеца тамнице у оковима, због прогласа против дочека царског намесника генерала Алборија а касније због чланка, „Барут мирише“, на петнаест месеца. У том чланку, наговештавајући анексију, Кочић је претио устанком и ратом. У међувремену (26 августа 1907) изабран је Кочић за претставника у Српску народну организацију. После анексије (1909) Кочић је изабран за народног посланика у босански сабор, као сељачки кандидат. Ту у сарајевском сабору наставио је Кочић борбу на два фронта, залажући се у првом реду против владиног предлога и, касније, закона, о факултативном откупљивању кметова. 24 августа 1910 кренуо је Кочић поново „Отаџбину“, али сада у Сарајеву, а већ почетком исте године почео је у Бања Луци да издаје месечни белетристички лист „Развитак“, који је, после пола године морао обуставити. Око сарајевске „Отаџбине“ окупљала се све многобројнија група политичара, који су временом, у страсној борби с народовцима, када су Кочића душевне снаге почеле попуштати, стварали комбинације и с компромиснијим елементом. 1913 Кочићу се живчана поремећеност толико погоршала, да је доведен у Београд на лекарски преглед, а 2 јануара 1914 смештен је у болницу за душевне болести, где је, за време рата и аустриске окупације, умро 28 августа 1916 године и сахрањен у Београду.

Кочић — политичар био је у суштини сељачки трибун, национални и социјални револуционар, страстан, плаховит, несавитљив, несебичан и поштен, али и недовољно гибак и проницљив, те је лако могао да, и против своје воље, послужи као оруђе за раздвајање и померање народних снага. Али његове заслуге су неоспорне око националног подржавања широких маса у Босни и око демократизације политике у тим, доскора турским, покрајинама.

Кочићев рад на лепој књижевности несравњено је значајнији од његове политичке акције, и ако су и његове приповетке присно везане за његову националну делатност. Кочић је почео да пише у „Босанској Вили“, „Бранковом Колу“ и т. д. приповетке још последњих година прошлога века, али меродавна београдска критика запазила га је тек када су оне изашле 1902 у засебној књизи, под насловом: „С планине и испод планине“. 1904 штампао је Кочић другу, а

1905 трећу књигу приповедака. У исто време написао је Кочић и драматизовану сатиру „Јазавац пред судом“, која је давана на свима српским позорницама с великим успехом и која је доживела досада седамнаест издања. Четврту књигу приповедака издао је Кочић 1910 под именом „Јауци са Змијања“, а 1912 отштампао је засебно из „Развитка“ другу диалогисану сатиру „Суданија“.

Ма да су Кочићеве приповетке без мало све огорчене, страсти национални и социални протести против туђинског политичког и, у опште, економског подјармљивања и, експлоатације српског сељачког народа у Босни, у њима има толико чисте поезије, да ће оне очувати свој првобитни чар и када политичко-социјалне алузије у њима и такве асоцијације у нашем друштву буду ишчиле. У погледу на песничке описе природе и песничког живота Кочић надмашује све југословенске приповедаче, не само снагом замаха него и потпуно оригиналном суптилношћу.

У доба када се српска књижевност све више удаљавала од својих предања и од националног тла, поводећи се све више за космополитским, грађанским артизмом, Кочић је успоставио живу спону са старијим приповедачима и песницима, обогативши наследство новим бојама осећајног спектра као језик новим, изванредно националним, свежим облицима. Уз Бору Станковића, Кочић је зачетник лиризма у српској новелистици, творац нарочите, оригиналне, субјективне приповетке.¹⁾

*

У одбрану своје земље (Босне и Херцеговине) и њених права нарочито је успео Кочић. Он је разумевао последице страдања прошлости и знао узроке патњама садашњости. Познавао је најдубље особине народне душе и најболније странице народне историје. Из редакције његовога политичког листа *Оштраџине* чуле су се најсмелије речи, које су наглашавале једно ново доба. И ниједан лист није више забрањиван нити су игде сарадници кога листа тако драконски кажњавани као што је то био случај са *Оштраџином* и људима, који су на њој радили. Због отвореног и мушког писања у *Оштраџини* Кочић је кажњаван и бесомучно гоњен. Наједном судском претресу у Бања Луци Кочић је узвикнуо: „Живела слобода

¹⁾ из Станојевића Енциклопедије — В. Петровић.

и самосталност отаџбине наше!“ И због тога је осуђен на два месеца затвора са поштреним постом. Из затвора пише Кочић својој жени 12 новембра 1907 године и вели да се осећа крив само пред њом, што и она мора да пати због њега. Али како је осећање дужности према земљи код њега јаче од свега, каже даље, да је тако морало бити, јер „наш народ је тако убијен и сатрвен јадом и невољом, да неко мора устати и подвикнути противу силних зулума и неправди који се над њим непрестано чине.“

И тек што је пуштен из тамнице поново је осуђен на осам месеци, па онда на четири месеца и док још није издржао овај затвор, осуђен је на петнаест месеци затвора.

*

Кад је аустриски престолонаследник Рудолф 1887 године долазио у Босну, власт је наредила, да се сељаци обуку у најсвечаније одело. Кочићев отац је саветовао сељаке, да изађу пред Рудолфа најбедније обучени, да на тај начин покажу колико им је добро под окупационом власти. Зато је Кочићев отац везан и одведен у Црну Кућу и кажу да је био у истој соби затворен, где је после двадесет година дошао његов син.

Душа Кочићева осећа се и данас у Босанској Крајини. Сељаци са побожношћу помињу његово име, по домовима чувају његове слике и у очима им нешто засветли кад говоре о њему.

Кочић је добро познавао живот свога народа у Босни па је кроз песму и приповетку, ретком вештином свога пера сликао јад и беду српског народа у Босни и Херцеговини под аустриском окупацијом. Кочић је у истини био песник љубави и бола, познавалац људског срца, неуморни борац за народну слободу и велики паћеник. Захвални српски народ основао је друштво „Змијање“, коме је задатак да пренесе посмртне остатке Кочићеве у Бања Луку, да му ту обележи гроб скромним спомеником, као што је његов живот био скроман и да подигне „Кочићев дом“, у коме ће се школовати и просвећивати деца сиромашних сељака из Босне и Херцеговине.

*

Босанска Крајина може бити горда и поносна што је

дала великог сина Петра Кочића, који се сав жртвовао за политичку слободу и економско ослобођење свога тешко измученог и напаћеног народа.

Кочић је мушки, јавно и отворено грмио противу експлоататора босанског сељака. Он у тој одлучној и непомирљивој борби није гледао на непремостиве препоне, које су му доносиле тамницу, окове и драконске осуде. На срцу му је лежао очајан положај и горак живот босанског сељачког сталежа и није жалио себе ни своје драге породице, само да извојује бољи положај и лепше дане босанском сељаку.

Борба, коју је водио Кочић са окорелим властодршцима Аустро-Угарске управе у Босни и Херцеговини за ослобођење поробљеног сељака, оставила му је вечити спомен не само у души народа Босанске Крајине већ и у читавом југословенском народу.

Јован Скерлић

ЈОВАН СКЕРЛИЋ

Др. Јован Скерлић, књижевник, историчар и критичар, рођен је 8 августа 1877 године у Београду. Основну школу и гимназију свршио је у Београду, а 1895 године уписао се у Велику школу, коју је свршио и дипломирао 1899 године, из француског језика и књижевности. Затим је студирао у Лозани и у Паризу, где је докторирао 1901 године. Кад је свршио Велику школу - постављен је за наставника гимназије у Београду и после краћег времена био је отпуштен из политичких разлога, па је исте године поново враћен у службу. Пошто је неко краће време провео на страни, Скерлић је 1901 године изабран за доцента на Великој школи за француску књижевност. Године 1902 отпуштен је са Велике школе и постављен за суплента у Зајечару али он тамо није хтео да иде, већ је дао оставку на државну службу. После кратког времена поново је изабран за доцента Велике школе. На студијама у Минхену и Паризу провео је 1903/4 годину, а 1905 године изабран је за ванредног професора теорије књижевности на Великој школи, али није био потврђен. После неколико месеци поново је изабран и потврђен за ванреднога професора српске књижевности на београдском Универзитету. Катедра српске књижевности на београдском универзитету поверена му је на основу студије о Јакову Игњатовићу, која је објављена у издањима Српске краљевске академије наука 1904 године. За дописног члана Академије наука изабран је 1910 године. Скерлић је 1912 године био изабран за народног посланика у пређашњем крагујевачком округу.

Др. Скерлић почео је да пише врло рано, а готово у исто време почео је и свој јавни друштвени рад. Први су му радови били махом сатиричног карактера, у стиху и прози, а објављивани су у „Шаљивчини“ „Геџи“, „Делу“, „Звезди“ и у ондашњим социјалистичким листовима. Тада је превео доста из француске поезије, нарочито од Ига. Он је написао и неколико приповедака из београдскога живота, али је убрзо упознао своје способности, па је почео свој главни књижевни рад — књижевну критику, а после се бавио више историјом књижевности XVIII и XIX века. Скерлић је из тих области писао много и по разним листовима и часописима. Сви ти његови

многобројни радови, рецензије, критике и полемике имају ауторитативни карактер.

Упоредо стим научно-књижевним радом Скерлић је радио не мање и интензивно и на социјалном, националном и политичком пољу. Још као ђак Скерлић је ушао у српски социјалистички покрет и био је духовни вођ школоване социјалистичке омладине. Писао је чланке у разним социјалистичким гласилима. Али што је дубље сагледао наше народне проблеме, нарочито после анексије Босне и Херцеговине, постаје све више националиста. Заступа идеје југословенске сарадње. Учествује живо на организацији југословенских књижевника и приређује књижевне конгресе у Београду, Загребу и Софији (од 1904—1906).

Кад је образована самостална радикална странка Скерлић је пришао тој странци и његова улога била је у тој странци увек видна; а после избора 1912 године за народног посланика постао је вођ леве фракције обележивши њено радикално становиште својим чувеним говором у Народној скупштини противу банкократије (фебруара 1914 године).

Скерлићу није сметала велика политичка активност да остане најизразитији апостол модерног југословенског национализма. Без мало сва омладина и млађе политичке групе у југословенским крајевима под Аустро-Угарском гледале су у Скерлићу свога главног идеолога и вођу. Он је неуморно писао чланке у многобројним националистичко-револуционарним новинама и часописима; одлазио је у прекосавске центре, држао предавања и пропагирао идеју националног јединства. Његово предавање у Пешти и у Прагу, које је одржао на десет дана пред своју смрт, било је права манифестација наше народне мисли. Његов чланак „Плодови шовинизма“, у „Звезди“ 1899 године, до огледа о Анти Старчевићу и до храбро поведене акције у српском Књижевном гласнику за примање латинице место ћирилице, а ради неразлучног и формалног сливања српско-хрватске књижевности уједно, Скерлић је доследно и енергично припремао политичко уједињење.

Скерлић је као писац био једна од наших највећих личности и уметника. Ученик француске школе, он је умео да у типички, складни, логични, јасни и уједначени стил унесе полета, снаге и ватрене смелости, својствене њему и нашој раси. Као критичар Скерлић је тражио од књижевног дела више унутрашње вредности но савршености облика и израза.

То је навело Скерлића да сву пажњу обрати домаћој литератури, да у њој тражи идејне, осећајне и етичке везе са временом и околином, и оно га је навело да и у својим књижевно-историјским студијама и прегледима запази и обележи присну сарадњу личности и амбијента, међусобни њихов утицај и да у испреплетеном ткиву друштвеног живота повуче црту основних, општих мисли и осећања времена и масе.

Нема сумње да је Скерлић уз Цвијића наш велики и редак културни радник. Његова су главна дела: „Српска књижевност у XVIII веку“, „Омладина и њена књижевност“, „Светозар Марковић“ и девет књига: „Писци и књиге“.

Скерлић је несумњиво био носилац наше књижевности кроз читаве две деценије, на којима почива наша данашња литература, упркос свих привидних диференција. Његова прерана смрт (5 маја 1914) била је оплакана на целој југословенској територији, као најболнији народни губитак. Годишњица Скерлићеве смрти била је у ратном Нишу обележена иницијативом Југословенског одбора; десетогодишњица у Београду од свих без разлике странака и племена.¹⁾

Скерлић је био уман књижевник и неуморни апостол југословенског уједињења.

¹⁾ По др. В. Ђоровићу и В. Петровићу.

4

ПРЕГЛЕД НОВИХ КЊИГА

1. ВУКОВЕ СРПСКЕ НАРОДНЕ ПОСЛОВИЦЕ
С РЕГИСТРОМ КЉУЧНИХ РЕЧИ
Михаило Шћепановић
Београд: Јасен, 2015.
2. СТИЛИСТИКА И ГРАМАТИКА СТИЛСКИХ ФИГУРА
Милош Ковачевић
Београд: Јасен, 2015.
3. СЕДМИ ЧОВЕК: КЊИГА У СЛИКАМА И РЕЧИМА О ИСКУСТВУ
СТРАНИХ РАДНИКА У ЕВРОПИ
Џон Берцер, Жан Мор
Београд: Фабрика књига: Non-Aligned Books, 2018.
4. АБОРИЦИНСКИ МИТОВИ: ТОТЕМ И РУДА
Б. Вонгар
Београд: Јасен, 2016.
5. СТРУКТУРА И ДИНАМИКА МЕДИЈСКОГ СИСТЕМА СРБИЈЕ:
ХРЕСТОМАТИЈА
Мирко Милетић
Београд: Јасен, 2014.
6. ОСНОВЕ МЕНАџМЕНТА МЕДИЈА
Мирко Милетић
Београд: Јасен, 2016.
7. ГОЛУБОВИ У ТРАВИ
Волфганг Кепен
Београд: Фабрика књига, 2018.
8. БОШТЈАНОВ ЛЕТ
Флорјан Липуш
Београд: Фабрика књига, 2018.
9. ДИМ
Џон Берцер
Београд: Фабрика књига: Non-Aligned Books, 2018.
10. МАЦКЕ И ПАЦКЕ: ОГЛЕДИ ИЗ ИСТОРИЈЕ РЕПРЕСИЈЕ У
СРБИЈИ
Иван Јанковић
Београд: Фабрика књига, 2018.
11. АДРЕСА: БЕВЕРВЕГЕН 11
Хенрик Тиканен
Београд: Фабрика књига, 2018.
12. ДВАНАЕСТ РИМСКИХ ЦАРЕВА
Гај Светоније Транквил
Београд: Дерета, 2012.

13. ХИТЛЕР
Радомир Смиљанић
Београд: Дерета, 2017.
14. ПУТОПИСИ
Станислав Краков
Београд: Дерета, 2017.
15. ПОРТРЕТ ПОЛИТИЧАРА У МЛАДОСТИ
Драган Лакићевић Лакас
Београд: Архипелаг, 2018.
16. СРБИЈА ТРАЖИ ВОЂУ
Зоран Стојиљковић
Београд: Вукотић медиа, 2017.
17. ЗВЕЗДАНА ПРАШИНА: ЕСЕЈИ И КОМЕНТАРИ: МАЛА
КУЛТУРОЛОШКА СВАШТАРА
Милан Влајчић
Београд: Дерета, 2018.
18. ПАМЋЕЊЕ И САМОЗАБОРАВ
Бојан Јовановић
Београд: Дерета, 2018.
19. ПОСЛЕДЊА СТАНИЦА БЕОГРАД: ТЕЛЕВИЗИЈСКИ ЕСЕЈИ ИЗ
ВРЕМЕНА ДЕСТРУКЦИЈЕ
Бојан Босиљчић
Београд: Дерета, 2018.
20. УЛИЧНИ МАЧАК БОБ
Џејмс Бовен
Београд: Дерета, 2018.
21. СУТРА ЋУ МОЖДА ОСТАТИ
Лоренцо Мароне
Београд: Дерета, 2018.
22. НОКТУРНА: ПЕТ ПРИЧА О МУЗИЦИ И СУТОНУ
Казуо Ишигуро
Београд: Дерета, 2018.
23. НЕМАЊИЋИ: ВЛАДАРИ И ВРЕМЕ СРПСКОГ СРЕДЊЕГ ВЕКА
Душко Лопандић
Београд: Дерета: Студио Знак, 2018.
24. ФЕТВА
Мурат Балтић
Београд: Дерета, 2018.
25. УБИСТВО СУЛТАНА
Ахмет Умит
Београд: Дерета, 2018.

26. НОЋУ ЧУЈЕМ ЗВЕЗДЕ
Паола Перети
Београд: Дерета, 2018.
27. СТИДЉИВОСТ И ДОСТОЈАНСТВО
Даг Сулстад
Београд: Дерета, 2018.
28. БЛИЗНАЧКА ТРИЛОГИЈА
Агота Кристоф
Београд: Дерета: Контраст, 2018.
29. ПУСТОЛОВИНЕ БАЧКОГ ОПСЕНАРА
Мирко Демић
Београд: Дерета, 2018.
30. 27. ГРАД
Џонатан Френзен
Београд: Дерета, 2018.
31. О ТИРАНИЈИ: ДВАДЕСЕТ ПОУКА ИЗ ДВАДЕСЕТОГ ВЕКА
Тимоти Снајдер
Београд: Досије студио, 2018.
32. ВАТРА И БЕС: БЕЛА КУЋА ПОД ТРАМПОВОМ УПРАВОМ
Мајкл Вулф
Београд: Чаробна књига, 2018.

PREPORUČUJEMO

1. Ivan Ristić: **MILAN RAKIĆ U SOFIJI** / Beograd: Čigoja štampa, 2018.

Preuzeto sa sajta: http://www.chigoja.co.rs/milan_rakic_u_sofiji_ivan_ristic

Rukopis Ivana Ristića o diplomatskom delovanju Milana Rakića u Sofiji nastao je kao rezultat njegovog iscrpnog istraživanja jugoslovensko-bugarskih odnosa u prvoj deceniji posle Prvog svetskog rata. Rakićev boravak u Sofiji s razlogom je kod savremenika smatran za jedan od najsloženijih diplomatskih zadataka. Temeljno poznavanje domaće i strane arhivske građe, srpske i bugarske istoriografije, omogućilo je autoru da ukaže na složene okolnosti u kojima je Milan Rakić, pesnik i diplomata, neposredno po okončanju rata u kojem su se Srbi i Bugari nalazili na suprotnim stranama, radio na sređivanju odnosa dve države.

Pored sažete književne i diplomatske biografije Rakića, posebna pažnja poklonjena je njegovim analizama prilika u Sofiji, kontaktima sa bugarskim političarima i političkim previranjima u Bugarskoj početkom 1920-ih godina. Sačuvana diplomatska korespondencija Milana Rakića iz Sofije koju je Ivan Ristić sakupio i stručno obradio, čini osnovni deo knjige i važan je i zanimljiv doprinos, kako našoj političkoj istoriji međuratnog perioda jugoslovensko-bugarskih odnosa, tako i poznavanju delovanja pesnika, kao savesnog, izuzetno posvećenog i obrazovanog diplomate, u složenim prilikama kakve su vladale u odnosima Kraljevine SHS i Bugarske.

Milan Ristović

2. Mila Mihajlović: **ITALIJANSKI MORNARI ZA SRPSKU VOJSKU: Zalog humanosti u odiseji pakla (1915–1916)** / Beograd: Čigoja štampa, 2017.

Preuzeto sa sajta:

http://chigoja.co.rs/italijanski_mornari_za_srpsku_vojsku_mila_mihajlovi%C4%87

U jeku zime 1915/1916. godine, srpska vojska u kleštima armija Centralnih sila prisiljena je na povlačenje u pratnji mase naroda. Na albanskim obalama Jadrana spasena je izvanrednom humanitarno-vojnom operacijom italijanske Kraljevske mornarice, uz učešće francuskih i engleskih brodova, te prebačena na drugu obalu mora.

U nameri da potpuno novom, dosad nepoznatom arhivskom građom, upotpuni prikaz završne faze operacija povlačenja neobezbeđene srpske vojske na obale Albanije, sklopljen je mozaik izvanrednog napora saveznika Srbije da se spasu vojska i narod prebacivanjem brodovima na sigurnu teritoriju. Na čelu ovih operacija našla se Kraljevska mornarica Italije. Među svim saveznicima, podnela je gotovo celokupan teret i odgovornost poduhvata. Od 12. decembra 1915. pa do 29. februara 1916. godine, italijanska mornarica je iz Albanije evakuisala 260.895 srpskih vojnika i izbeglica, 24.000 austrijskih vojnika – zarobljenika srpske vojske, 10.153 konja, 68 topova i 300.000 tona hrane i materijala. Sa vojskom je evakuisana i srpska vlada, vojni vrh, kralj Petar I Karađorđević i regent Aleksandar. Obavljeno je 248 plovidbi i upotrebljeno 350 lađa. U istoj operaciji, evakuisano je i 6.000 crnogorskih vojnika i kralj Nikola sa porodicom.

Ova pomorska operacija može da se uporedi sa onim što se dogodilo tokom Drugog svetskog rata između 25. maja i 3. juna 1940. u Denkerku na severu Francuske, kada je evakuisano

preko 300.000 engleskih i francuskih vojnika. Ta evakuacija bila je odlučujuća za pobjedu saveznika, baš kao što je to bila ova, obavljena tokom zime 1915/1916. Posle dugogodišnjih iscrpljujućih rovovskih borbi bez ikakvog pomaka na svim savezničkim frontovima, tek je srpska vojska, u jurišu 15. septembra 1918, uspela da probije Solunski front i da u nezadrživom napredovanju odluči pobjedu u manje od dva meseca. Ali ta vojska ne bi pobedila da par godina ranije, na obalama Albanije, nije bilo italijanske Kraljevske mornarice da joj pruži ruku i preveze je do spasa.

Iako po značenju i brojkama slične, operacije masovne evakuacije iz Albanije i Denkerka nikako se ne mogu poistovetiti: evakuacija u Denkerku bila je isključivo vojna operacija i odnosila se isključivo na evakuaciju, dok je ona u Albaniji bila humanitarna u uslovima rata. Reč je o dobrovoljcima u crnogorskoj vojsci. Najvećim delom činili su ih Hercegovci i Bokelji. Još januara 1915. godine, u vojsci Crne Gore formirana su četiri dobrovoljačka bataljona: Gatački, Bilečki, Trebinjski i Bokeljski. Činili su ih Srbi dobrovoljci prebegli u Crnu Goru pre ili posle prinudne mobilizacije u austrougarsku vojsku. Svi su se stavili pod komandu kralja Nikole. Znajući da prema zarobljenim Srbima Austrougarska nije primenjivala međunarodna pravila o ratnim zarobljenicima, a da je na dezertere iz austrougarske vojske – u koje su svrstavane i prebeglice, inače austrougarski vojni obveznici – primenjivana smrtna kazna po kratkom postupku, kralj Nikola je pred povlačenje iz borbenih redova prvo povukao dobrovoljačke formacije. One su upućene na albansku obalu i odatle evakuisane, da bi potom bile uključene u sastav srpske vojske i učestvovala u proboju Solunskog fronta. O tome su pisali i Andrej Mitrović u delu „Srbija u Prvom svetskom ratu“ i Vasko Kostić u knjizi „Bokelji u Prvom svjetskom ratu“.

Suprotno tome, evakuacija srpske vojske i naroda iz Albanije samo se delimično odnosila na evakuaciju vojske. Najveći deo evakuisanih bili su civili, a dobar deo vojnika činili su bolesni i ranjeni. Osim toga, trebalo je evakuisati i više desetina hiljada zarobljenika srpske vojske koji su među prvima stigli na albanske obale Jadrana. Složenost i rizici situacije postali su skoro nepremostivi problem u uskom morskom kanalu posebne konfiguracije, kao što je to prostor donjeg Jadrana. Možemo slobodno da kažemo da je Otrantski kanal za Jadran jednako problematičan kao što je to Lamanš za Severno more. Ako je za Englesku transport trupa u Francusku značio teški ispit strateškog umeća, žrtava i hrabrosti, italijanska mornarica se suočila sa daleko težim problemima transportujući svoje trupe u Valonu i evakuišući srpsku vojsku i narod na drugu obalu Jadrana. Zašto? Kanal Lamanš je širok dvadeset četiri morske milje, sa relativno plitkim vodama koje je trebalo blokirati i čuvati, dok je Otrantski kanal širok preko četrdeset morskih milja, sa vodama dubine od oko hiljadu metara, u kojima se ne mogu koristiti jednostavni sistemi odbrane kao u Lamanšu. Osim toga, u neposrednoj blizini Otrantskog kanala bio je Kotor, tada moćna austrijska pomorska baza, dok je specifična konfiguracija morskog zaleđa istočne obale Jadrana pružala neprijatelju mogućnost da se lako zakloni, da izveštava i snabdeva svoje podmornice. Takođe, dok se engleski ekspedicioni korpus iskrcavao u prave luke i na teritoriju pripremljenu za ratna dejstva i već snabdevenu celokupnom materijalnom organizacijom koja omogućava život i ratna dejstva brojnoj armiji sa druge strane mora, italijanska mornarica je morala sve to da stvori ex novo. U Albaniji nije bilo ničega: ni puteva, ni pristaništa, ni luka. Stoga je italijanska mornarica morala da odredi i stvori prostor za iskrcavanje, obezbeđujući istovremeno odbranu i sve organizacione aspekte, pre svega za svoju vojsku, a potom za ogroman broj Srba u povlačenju, i sve to u samo nekoliko meseci u jeku zime 1915/1916. godine.

O ulozi saveznika u pomoći srpskoj vojsci u povlačenju postoji ozbiljno razmimoilaženje u stavovima kada je reč o pomoći Francuske i Italije. U tom pogledu, istorijskoj građi – izvoru i svedoku istorije, mora da se pruži apsolutno prvenstvo. I to posebno onda kada se u tumačenje istorije uvuku emocije. Nikada se, ni u jednom trenu, ne sme smetnuti s uma da je istina ta koja uvek ima prednost, pa čak i u odnosu na tradicionalno srpsko frankofilstvo. U ovom

slučaju, kada se posle ravno stotinu godina pojavljuje nova arhivska građa, neminovna je mogućnost promene shvatanja prošlosti, koja se postiže kritikom postojeće, poznate arhivske građe o srpsko-francuskim odnosima i vezama za vreme Velikog rata. Italijanski arhivi pružaju upravo takvu priliku i otvaraju novo polje razvoja istoriografije u Srbiji. Osim toga, u dosadašnjoj istorijskoj analizi odnosa Srbije sa saveznicima, primećuje se i ozbiljan nedostatak korišćenja arhivske građe drugih saveznika, dok se procene uglavnom zasnivaju, kao dosije jedne propagande, na prijateljstvu Srba i Francuza. Uticaj Francuske na srpsku intelektualnu posleratnu elitu bio je opšteprisutan, a stavovi srpske javnosti počivaju na oduševljenju Francuskom i njenom moći i na francuskoj pomoći obnovi srpske vojske, pomoći koju je Srbija platila do poslednje pertle na vojničkoj cokuli. Francuski oficiri su uživali harizmu u srpskom oficirskom kolektivu. Veliki broj srpskih oficira bio je školovan u francuskim vojnim školama, bio profrancuske kulturne orijentacije i francuske vojne doktrine, a oficiri su uživali i podršku frankofonskih političara. Tako se i politika duboko uplela u istorijske procene.

Na stranicama koje slede, činjenicama se otvara slika onoga šta se dešavalo. Iznosi se relevantna i precizno određena, dosad nepoznata arhivska građa, koja širi poglede i dopunjuje znanja o značaju Italije kao srpskog saveznika, a naročito o njenoj humanitarnoj i medicinskoj pomoći pruženoj u zimu 1915/1916. godine. Nove činjenice rasteruju maglu s jednog polja srpske istoriografije i stvaraju uslove novim generacijama srpskih istoričara da donesu sud o pomoći Italije, ali i da preispitaju iskustva Srbije sa drugim saveznicima.

3. Dušan T. Bataković: **DEŠIFROVANJE PROŠLOSTI: Istorija i ideologija** / Beograd: Čigoja štampa, 2016.

Preuzeto sa sajta: http://www.chigoja.rs/desifrovanje_proslosti_dusan_batakovic

Knjiga *Dešifrovanje prošlosti* Dušana T. Batakovića, zbirka je historiografskih ogleda o tumačenjima krupnih istorijskih događaja i magistralnih procesa, najčešće prelomnih razdoblja u srpskoj i balkanskoj istoriji u poslednja dva stoleća. Uz sveobuhvatne portrete i skrupuloznu analizu dela naših najvećih pisaca istorije (Vladimira Ćorovića, Slobodana Jovanovića, Radovana Samardžića, Jovana Cvijića, Dimitrija Đorđevića, Jovana Hadži Vasiljevića), autor donosi i analize uspomena važnih svedoka pojedinih istorijskih razdoblja (Bartolomeo Kunibert, Dimitrije Popović, Panta Draškić), kao i tumačenja starije putopisne literature o Kosovu i Metohiji. Paralelno sa portretima pisaca i svedoka, Bataković donosi i kritičke eseje o određenim pojavama, od paraistorije do kontroverznih tumačenja naše skorije prošlosti (Ivo Banac, Holm Zundhausen, Kristofer Klark), s ciljem da u neusaglašenu sliku naše prošlosti unese jasnija ideološka razgraničenja i ponudi naučno zasnovana tumačenja. Uporedo s tim, Bataković analizira niz savremenih pojava: od stereotipa o balkanskim narodima koji se u naše vreme najčešće prelivaju u srbofobiju, posebno u hrvatskoj i srednjoevropskim historiografijama, upoređujući pritom sliku istorije Srbije u vreme kada je ona označavana kao hrabri evropski saveznik, pa preko podela i ideoloških lomova tokom Drugog svetskog rata, sve do negativne percepcije srpske prošlosti tokom 1990-ih, u vreme ratova za jugoslovensko nasleđe.

4. Branko Branković: **IZA KULISA DIPLOMATIJE** / Beograd: „Filip Višnjić“, 2016.

Preuzeto sa sajta:

<https://dereta.rs/f115c82e-99e6-4720-920a-6a3a3b7907c4/Iza-kulisa-diplomatije.aspx#.XJsb2bgtG2A>

U našoj bogatoj i vrlo složenoj diplomatskoj istoriji, mnogi književnici su bili vrhunske diplomate Srbije i Jugoslavije (Branislav Nušić, Milan Rakić, Jovan Dučić, Ivo Andrić, Miloš Crnjanski, Marko Ristić i drugi), ali retko su se, međutim, naše karijerne diplomate laćale pera da opišu svoja diplomatska iskustva, aktivnosti i delovanja. Ambasador Branko Branković, autor knjige *Iza kulisa diplomatije*, jedan je od naših najistaknutijih karijernih diplomata u poslednjim decenijama, a u svojoj karijeri prošao je kroz mnoge diplomatske Scile i Haribde, pre svega u periodu surovog razbijanja nekadašnje Jugoslavije i sunovrata koji je usledio. Bio je angažovan na ključnim mestima razrešenja tzv. jugoslovenske krize, u sedištima Ujedinjenih nacija u Njujorku i Ženevi.

Ambasador Branković se profilisao kao jedan od naših najvećih eksperata za multilateralnu diplomatiju, koja se znatno razlikuje od tzv. bilateralne (klasične) diplomatije. Čitalac će stoga bez daha čitati ovu interesantnu i neuobičajenu knjigu, oslobođenu svake suvoparnosti i uštogljenosti, zbog jednostavnosti i direktnosti izraza, britkosti stavova, jasnih i subjektivnih ocena i viđenja, pokatkad sa elementima diplomatskog akcionog romana (ili filma). Autor ne skriva činjenice, već ih razotkriva, ne beži od svojih utisaka, ne šteti nikoga, pa nema nikakve sumnje da će ova knjiga biti bogati i uvek pitki izvor za sve one koji žele više da saznaju o tzv. jugoslovenskoj krizi (razbijanju Jugoslavije), o njenoj genezi i globalnim istorijskim posledicama.

Oliver Potežica
ambasador

5. Dušan M. Babac: **ALEKSANDAR I: Viteški kralj** / Beograd: Evro Book, 2018.

Preuzeto sa sajta: <https://evrobook.rs/product--aleksandar-i-viteski-kralj>

Dvojezična monografska publikacija *Aleksandar I – Viteški kralj* autora Dušana M. Bapca predstavlja političko-istorijsku analizu okolnosti koje su pratile život i vladavinu jedne od najistaknutijih figura srpske istorije, kralja Aleksandra Prvog Karađorđevića. Autor nas podseća na karakterne i državničke odlike regenta a zatim kralja Aleksandra, opisujući njegovo držanje u Prvom svetskom ratu, njegov besprekoran ratnički moral i urođeni patriotizam, odnos prema narodu, kao i ugled koji je stekao i uživao u međunarodnim krugovima. Opisujući Aleksandra kao komandanta i vojskovođu, ali i kao kralja „neimara i privrednika”, autor nam otkriva i kralja-vizionara koji, suprotno uvreženom mišljenju, nije dobijao samo bitke na bojnopolju, već i one u miru, preko sprovođenja agrarne reforme, unapređenja obrazovanja, podsticanja zadužbinarstva i brige o zdravlju mladih naraštaja.

Poseban doprinos ove monografije predstavlja vizuelni materijal koji je prati. Preko 300 fotografija iz epohe, mahom nepoznatih široj javnosti, predstavljaju istorijski izvor prvog reda. Takođe, za potrebe izrade pomenute monografije, prikupljeni su portreti Aleksandra Karađorđevića koji se čuvaju u muzejima u Republici Srbiji, ali i na širem prostoru bivše Jugoslavije, kao i u privatnim zbirkama. Na taj način, čitaocima knjige biće omogućeno da vide portrete čiji su autori bili Uroš Predić, Paja Jovanović, Vlaho Bukovac, Žorž Skot, Vasa Eškićević, Kosta Hakman, Vsevolod Guljevič, Dragomir Glišić, Svetislav Batovski, Stanislav Strala i drugi. Vizuelni materijal takođe obuhvata i fotografije sačuvanih ličnih predmeta kralja Aleksandra, koji se danas čuvaju u Vojnom muzeju u Beogradu, Zaduzbini kralja Petra Prvog na Oplencu i Fondu kraljevski dvor. Najveći deo pomenutog materijala do sada nije bio publikovan.

Naposletku, treba napomenuti da će u zasebnom poglavlju monografije biti prikazani spomenici kralju Aleksandru, dela najistaknutijih domaćih vajara toga vremena, koji su bili podignuti posle njegove pogibije i koji su najvećim delom uništeni za vreme Drugog svetskog rata ili neposredno po njegovom završetku.

6. Džulijan Barns: **JEDINA PRIČA** / Beograd: Geopoetika izdavaštvo, 2018.

Preuzeto sa sajta: <https://www.geopoetika.com/book.php?id=4391>

„Da li biste radije voleli mnogo, pa onda i mnogo patili, ili voleli malo, pa i patili malo? Smatram da je to, naposletku, jedino pravo pitanje.“

Mesto začetka ove ljubavne priče jeste predgrađe Londona, barnsovski poznato još iz Metrolenda. Vreme dešavanja su šezdesete godine prošlog veka kada su svi oni rođeni 40-ih (uključujući i autora) sticali zrelost. Na tom mestu i u to vreme jedan devetnaestogodišnji momak uleće u ljubavnu vezu s udatom ženom u kasnim četrdesetim. Iako zvuči poznato, priča se ne uklapa ni u jedan stereotip nedozvoljene ljubavi. Decenijama kasnije, usamljeni glavni junak osvrće se na svoj dotadašnji život (zbog toga ovu Barnsovu knjigu najčešće porede s njegovim romanom *Ovo liči na kraj*) pokušavajući da odredi šta je ljubav.

Izuzetno moćnim pripovedačkim sredstvom – pretapanjem naracije iz prvog u drugo, a potom u treće lice, u tri dela romana, ostvaruje se prelaz od uzbudljivog, naivnog mladalačkog zanosa, preko optužbe do gorkih refleksija, čime se vešto anulira perspektiva samo jednog aktera. Romantična i melanholična, razarajuća i bolno iskrena, *Jedina priča* pokazuje kako sećanje može da nas zbuni, razočara i iznenadi.

„Začudno i izuzetno zanimljivo štivo... Barns i ovoga puta pokazuje sposobnost da nešto svakodnevno i efemerno pretoči u lirsko i neprolazno.“

Los Angeles Review of Books

„...ritmična, prefinjena, nenametljiva proza koja i te kako ima šta da kaže o vremenu, ljubavi, i nepouzdanosti prirode sećanja.“

The Guardian

7. Hua Ju: **KINA U DESET REČI** / Beograd: Geopoetika izdavaštvo, 2018.

Preuzeto sa sajta: <http://www.geopoetika.com/book.php?id=4423>

„Kad u ovoj knjizi pišem o onome što boli Kinu, ja pišem o sopstvenom bolu, jer bol Kine je i moj bol.“

Ju Hua

U *Kini u deset reči*, Ju Hua nam pripoveda o trenucima iz sopstvene prošlosti, ali i o momentima iz istorije svoje zemlje koji su u značajnoj meri definisali kinesku sadašnjost. Na sebi svojstven način, a ne treba zaboraviti da je reč o jednom od najvećih živih kineskih pisaca, Ju Hua u ovom delu dovodi u pitanje linearni istorijski razvoj i pripoveda o fragmentima stvarnosti iz različitih razdoblja koji se međusobno prepliću i određuju. Odabrane reči piscu služe da makar delimično osvetli složeni kaleidoskop savremenog kineskog društva i ukaže na protivurečnosti koje su sa sobom donele ogromne društvene promene.

Autor vešto spaja lične uspomene i razmišljanja sa sećanjima na ključne trenutke u istoriji cele nacije. Zahvaljujući tome što on uporno nastoji da uprkos svim zabranama i cenzuri, oživi događaje koji su izbrisani iz kolektivnog sećanja, njegova dela ne predstavljaju samo vrhunska književna ostvarenja, već i hrabre rodoljubljem nadahnute činove koji ga izdvajaju od ostalih savremenih kineskih književnika.

U najboljoj tradiciji rodonačelnika kineskog modernizma, velikog pisca Lu Sjuna, kojem je posvećeno i jedno od poglavlja *Kine u deset reči*, Ju Hua smatra da je dužnost pisca da govori o društvenim poremećajima i nepravdama, čak i ako zbog toga mora da ispašta.

Zoran Skrobanović

5

ЛИСТА НАЈЧИТАНИЈИХ КЊИГА

**ЛИСТА НАЈЧИТАНИЈИХ КЊИГА У БИБЛИОТЕЦИ УПРАВЕ
ЗА ПЕРИОД ФЕБРУАР – МАРТ 2019. ГОДИНЕ**

1. ГОДИНЕ ВРАНА
Синиша Ковачевић
Београд: Вукотић медиа, 2018.
2. НЕЗЕМАЉСКИ ИЗРАЗ ЊЕГОВИХ РУКУ
Миљенко Јерговић
Београд: Воока, 2018.
3. ДРУГА КЊИГА: ДНЕВНИК ЈЕДНЕ РОБИЈЕ
Жарко Лаушевић
Београд: Хипатиа, 2013.
4. ЛЕЧЕЊЕ ШОПЕНХАУЕРОМ
Ирвин Д. Јалом
Београд: Плато, 2007.
5. КАД ЈЕ НИЧЕ ПЛАКАО
Ирвин Д. Јалом
Београд: Плато, 2001.
6. ПРИЧА О ИЗГУБЉЕНОЈ ДЕВОЈЧИЦИ
Елена Феранте
Београд: Воока, 2018.
7. ПРИЧА О НОВОМ ПРЕЗИМЕНУ
Елена Феранте
Београд: Воока, 2017.
8. ПРИЧА О ОНИМА КОЈИ ОДЛАЗЕ И ОНИМА
КОЈИ ОСТАЈУ
Елена Феранте
Београд: Воока, 2017.
9. СИТНИЧАРНИЦА „КОД СРЕЋНЕ РУКЕ”
Горан Петровић
Београд: Народна књига-Алфа, 2000.
10. ЧОВЕК ПО ИМЕНУ УВЕ
Фредрик Бакман
Београд: Лагуна, 2017.